БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫНАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетинген.

1951 декабрь 22 СУББОТА № 250 (2424)

ӨРТЭЭ 20 КӨП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ (1 арын).
М. Бюрю. — Бистиң чуртувус тайбыңның күчүлүг баганазы (1 арын).
ПАРТИИЖИ АМЫДЫРАЛ: — Н. Допаа — Коммунистерниң идегелин бедии-биле үнелеп көөр. **В. Таржаа.** — Партияга хүлээп алыышкынның херээн эки удуртур (2 арын).
ОБЛКҮҮСКОМДА — Бот-тывыңгыр уран-чүүлдүң болгаш көдээ бот-тывыңгыр чурукчуларның ажылдарының делгелгезиниң районнар көрүлделерин чорудар дугайында (2 арын).
В. Самба. — Көдээниң бот-тывыңгыр уран-чүүлүнүң көрүлдезин чедиишкинниг эртирер (2 арын).
В. Цыпкин. — Профэвилел комитединиң түннелдиг ажылдары (3 арын).
С. Фатеев. — Совет улустуң алдарлыг оглу (3 арын).
Социализм болгаш демократия тиилетирбес (4 арын).
Кореяда болуушкуннар (4 арын).

КУЛЬТУРА-ЧЫРЫДЫЫШКЫН АЛБАН ЧЕРЛЕРИНИҢ АЖЫЛЫН ҮНДЕЗИНИ-БИЛЕ ЭКИЖИДЕР

Совет улус Ленин-Сталинның партиязының удуртулгазы-биле бистин чуртка коммунизм тургузуушкунунуң херээн чедиишкиннии-биле шиитпирлеп, ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң херээнге чаа-чаа чедиишкиннерни чедип ап турар. Бистиң бурунгаар шимчээшкинивис-биле кады ажылчы чоннарның политиктиг идепкейи өзүп, социалистиг үлетпүрү болгаш көдээ ажыл-агыйны улам-на сайзырадырынче угланган эгелекчи саналдарны идип үндүрүп турар мурнакчы кижилерниң саны хүнбүрү көвүдеп турар.

Бистиң чаа-чаа чедиишкиннеривис-биле деңге ажылчы чоннарның культурлуг негелделери база хүн келир тудум-на өзүп турар. Ол болза, культур-чырыдыышкын албан черлериниң: культура бажыңнарының, клубтарның, библиотекаларның, кызыл булуңнарының, номчулга бажыңнарының болгаш кызыл өглерниң ажылын үндезини-биле экижидерин негеп турар. Культур-чырыдыышкынның албан черлери болза, чурттакчы чоннуң ортузунга чаа амыдыралдың, чаа культураның нептередикчилери болур. Оларның ажылының деңнелинден ажылчы чоннарның коммунистиг кижизидилгезиниң херээ дыка хамааржыр. Ол албан черлериниң ажылынга хүнбүрүнүң, тодаргай, оперативтиг удуртулгазын күштелдиреринде партия болгаш совет организацияларының удуртукчуларындан негеп турар.

Областың культур-чырыдыышкын албан черлериниң четкилери элээн калбарып, областың мурнунда салдынган ажыл-агый-политиктиг сорулгаларны күүседиринче чонну мобилизастаар талазы-биле бодунуң ажыл-чорудулгазын элээн экижиткен. Ындыг болза-даа, областың культур-чырыдыышкын албан черлериниң ажылы ниитизи-биле куду деңнелде турар болгаш чурттакчы чоннуң өзүп турар культурлуг негелдезин ыракта-ла хандырбайн турар.

Культура бажыңнарының директорларын, уран-чүүлдер удуртукчуларын, библиотекаларның, номчулга бажыңнарының болгаш кызыл өглерниң эргелекчилерин шилип алыр болгаш кижизидер талазы-биле ажылдың сулазындан 1950—1951 чылдарның дургузунда Каа-Хем районга культура Бажыңының 7 директорлары солушкан, а ол-ла үеде Улуг-Хем районга культура бажыңының 8 директорлары, Чөөн-Хемчик районга он ай дургузунда культура Бажыңының 3 директорлары солушкан. Ол-ла үениң иштинде Чөөн-Хемчик районга уран-чүүлдерниң 4 удуртукчулары солушкан. Барыын-Хемчик районга чыл иштинде чангыс кызыл өгнүң эргелекчизи 5 катап солушкан турган.

Үстүнде адаан культур-чырыдыышкын албан черлерин кадрлар-биле хандырар болгаш оларның ажылынга үргүлчүнүң удуртулгазын хандырар, тодаргай дузаны көргүзер талазы-биле областың культур-чырыдыышкын килдизи болгаш ол районнарның ВКП(б) райкомнары, райкүүскомнар багай ажылдааннар. Культур-чырыдыышкын албан черлериниң ажылдакчыларының семинарлары болгаш чөвүлел хуралдары кончуг ховар болуп турар. Культура бажыңнарының, клубтарның, номчулга бажыңнарының, библиотекаларның болгаш кызыл өглерниң хөй материалдыг базалары болгаш хөй санныг кадрлары бүрүнү-биле ажыглатынмайн турар. Бот-тывыңгыр уран-чүүлдерниң бөлгүмнери клуб бүрүзүнде тургустунмайн турар. Ол бөлгүмнерниң ажылы идейполитиктиг болгаш уран-чечен талазы-биле куду деңнелде турар. Бот-тывыңгыр уран-чүүлдерниң көргүзүглеринге хереглээр чечен-чогаалдарның альманахтары тыва дыл кырында кончуг ховар.

Тес-Хем, Бай-Тайга, Сүт-Хөл, Улуг-Хем ышкаш чамдык партия райкомнары культур-чырыдыышкын албан черлерин эрең-гей удуртуп, оларның ажылының планын көрбейн, бот-тывыңгыр уран-чүүлдер бөлгүмнериниң репертуарларын болгаш концерттерин үргүлчү контроль-давайн турар. Райкүүскомнарның талазындан культур-чырыдыышкын албан черлериниң оран-суур болгаш материалдыг хандырылгазының контролюн багай чорутканындан Барыын-Хемчик, Чөөн-Хемчик, Тес-Хем районнарының төптеринде культура бажыңнары мынчага чедир кышка белеткетинмээн. Областың культур-чырыдыышкын килдизиниң болгаш уран-чүүлдер килдизиниң сула ажылдаанындан эрткен 1950 чылда болуп эрткен бот-тывыңгыр уран-чүүлдериниң область көргүзүүнге киришкен коллективтериниң чогаадыкчы чедиишкиннери быжыглатынып шыдавайн барган.

Областың Пушкин аттыг библиотеказы болгаш районнар библиотекалары совет номнарның пропагандазының ёзулуг төптери болуп шыдавайн турарлар. Ол дугайын областың Пушкин аттыг библиотеказы безин эртемниң бүгү адырларының чогаалдары-биле четче хандыртынмайн турарын чугаалаарга-ла четчир.

Культур-чырыдыышкын албан черлериниң ажылында бар турар четпестерни узуткап, оларның ажылын үндезини-биле экижидер айтырыг Тываның социалистиг чаартылгаларының улуг сорулгаларын чедиишкинниг шиитпирлээринге дузалаар. Культур-чырыдыышкын албан черлериниң ажылында четпестерни узуткап, оларны ажылчы чоннарның ортузунга культураның ёзулуг төптери болдурарын чедип алыры ВКП(б) райкомнарындан болгаш райкүүскомнардан негетинер.

Культур-чырыдыышкын албан черлериниң ажылын экижидеринге профэвилелдериниң болгаш комсомол организацияларының калбак киржилгезин чедип алыр херек. Олар болза, культура бажыңнарының, клубтарның бот-тывыңгыр уран-чүүлдериниң удуртукчуларынга шыырак кижилерни шилип алырынга дузалаар болгаш чаа өзүп турар талантыларга дузалап, оларның мергежилин бедидер талазы-биле культур-чырыдыышкын албан черлеринге дузалаар ужурлуг. Бо талазы-биле 1951—1952 чылдарда районнарга эртирер бот-тывыңгыр уран чүүлдерниң көргүзүү болгаш көдээ бот-тывыңгыр чурукчуларның ажылдарының делгелгезин чедиишкинниг эртирер дээш боттарының шуут киржилгезин көргүзери чугула.

Культур-чырыдыышкын албан черлериниң системазында лекция пропагандазы чугула черни эзелеп турар. Культура бажыңнарын болгаш клубтарны лекция пропагандазының төптери болдурарын чедип алыр херек. Хамыктың мурнунда номчуп турар лекцияларның идея-политиктиг деңнелин бедидерин чедип алыр. Лекция пропагандазынче көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглерин, башкыларны, эмнелге ажылдакчыларын, үлетпүрүнүң болгаш көдээ ажыл-агыйның мурнакчы кижилерин калбаа-биле хаара тудары чугула.

Культур-чырыдыышкын албан черлериниң ажылында бот-тывыңгыр уран-чүүлдер бөлгүмнери база чугула черни эзелеп турар. Олар болза, чоннуң ортузундан чаа-чаа талантыларны идип үндүрүп турар. Көдээде бот-тывыңгыр уран-чүүлдер бөлгүмнеринге тыва дыл кырынга очулдурган бедик идеялыг шиилерни, чечен чугааларны, шүлүктерни, ырларны үндүреринге областың ном үндүрер чери үргүлчү сагыш салыр херек.

Культур-чырыдыышкын албан черлериниң четкилерин улам-на калбартып, оларның бот-тывыңгыр ажыл-чорудулгазын бүгү хемчеглер-биле деткип, оларның ажылын үндезини-биле экижидип, оларны ажылчы чоннарның коммунистиг кижизидилгезиниң чиңгине одаа болдурарын чедип алыр.

В. И. Ленинниң Чогаалдарының чээрби ийиги тому грузин дылда

ТБИЛИСИ. Грузин ССР-ниң Күрүнениң ном үндүрер чери В. И. Ленинниң Чогаалдарының чээрби ийиги томунуң грузин дылда очулгазын парлап үндүрген.

Ооң очулгазын ВКП(б) ТК-ның чанында Маркс — Энгельс — Ленинниң институдунуң грузин салбыры кылган.

(СӘТА).

Совет эвилелинде

Улуг орус чогаалчының төрээн черинде

МИРГОРОД. (Полтава область). «Миргород» деп тоожуга улуг орус чогаалчы Н. В. Гоголь эрги география номундан мындыг сөстү киирген: «Миргород Хорол хемнин кыдыынга улуг эвес хоорай турган»

Амгы Миргород-даа, Хорол хемдаа ынчаардагызы дег эвес! Совет эрге-чагырганың чылдарының дургузунда хоорай улуг район төвү болу берген. Мырыңай эрткен дайынның чедирген когаралдарын безин чок кылган. Ам мында тайбың тудуглар тургустунуп турар. Техникумнар, школалар болгаш клубтар бар. Кончуг делгем көрүкчүлер залдыг, он беш өрээлдерлиг библиотекалыг районнуң чаа культура Бажыңының тудуу дооступ турар. Хоорай кыдыында янзы-бүрү заводтар тургустунган. Чаа электри станциязының тудуу эгелээн. Хорол хемниң ол-бо талазында районнуң 29 колхозтарының кыдыг чок делгем шөлдери калбарган. Ол колхозтарның дыка хөйү миллионер-колхозтар болу берген. 100 ажыг көдээ болгаш колхоз клубтары социалистиг культураның одаа болуп турар.

Миргородта болгаш районнуң бүгү суурларында Н. В. Гогольдуң өлген хүнүнден бээр үүс чыл болганынга белеткелдер чоруп турар. Колхозтарда, албан черлеринде болгаш өөредилге черлеринде улуг орус чогаалчыга алдар болдурган кежээлерни тургузуп турар. Ылаңгыя Большое Сорочинцы суурда Н. В. Гогольдуң литератур-мемориаль музейи бо хүннерде кончуг хөй кижилер-биле долуп турар. Ооң залдары чаа-чаа делгелгелер-биле неметинген. Н. К. Крупская аттыг уран-тывыш артелиниң мастерлери Н. В. Гогольдуң улуг портредин даарап кылып турарлар. Миргородтуң библиотеказында чогаалчының чогаалдарын салган литература делгелгези ажытынган Районнуң культура Бажыңының чаа тудуунда тускай өрээлди дерип кылган.

Бүдүн чартык муң ажыг агитаторлар Н. В. Гогольдуң чогаадыкчы ажыл-чорудулгазын ажылчы чоннарга таныштырып турар. Олар Ленин — Сталинның улуг партиязының удуртулгазы-биле дайын сөөлүндеги чылдарда районга боттанган канчаар-даа аажок улуг чаартыкчы ажылдарның дугайын чугаалап турарлар.

(СЭТА).

Москваның Кировский районнуң партия кабинеди марксизм-ленинизмниң классиктериниң чогаалдарын өөренип турар башкыларга семинарлар организастаан. Районнуң 160 ажыг башкылары ол кичээлдерде кээп, семинарларда идепкейлиг киржип турарлар.

Чурукта: семинарлар кичээлдеринде. В. И. Ленинниң «Коммунизмде уругларның «чөөннээр аарыы» деп ажылын таныжып көрүп турары. Оолдарның 527 дугаар ортумак школазының литература башкызы Н. И. Макуров чүве чугаалап тур (Турар кижи ол). Москваның Каганович аттыг технологтуг институдунуң марксизм-ленинизм үндезиннериниң кафедра эргелекчизи К. А. Сорокин семинарны удуртуп турар.

Чуруу **А. Н. Невижиннии.** СЭТА-ның пресклишези.

Найсылалдың машина тудугжуларының тиилелгези

Москваның «Борец» заводунуң стахановчу коллективи декабрь 15-те 1951 чылдың программазының санынга эң сөөлгү машинаны чыгган.

Заводтуң продукциязы насостарны чурттуң бүгү булуңнарында — Сахалинде, Украинада болгаш Закавказьеде, Донбасстың хөмүр даш шахталарында, коммунизмниң улуг тудугларында көрүп болур.

Бо чылын бүдүрүлге чаа хевирниң ийи машиналарын шиңгээдип алган. Энергетиктиг төптерден ырак черлерде нефть скважиннарын ажыглалга киирерде көжүп чоруур компрессорлуг тургузуглар чугула херек болган. Завод он-он ындыг машиналарны кылган. Каспийниң ортулуктарынга ажыглаары-биле тускай таарыштырып кылган, көжүп чоруур бөлүк компрессорларны кылып үндүрген.

Бо чылын чаа чүве электри-биле ажылдаар центробежный насос болур. Бо хевирниң машиналары нефть казып тывар үеде улуг бүдүрүкчүлүү-биле ылгалып турар.

Нефть казар янзы-бүрү машиналарга артык кезектер заводтуң программазында үштүң бирээзин эжеленип турар. Бүдүрүп үндүрген чүүлдерден эң чугулазы болза, балгаш сордурар насостар клапаннары болгаш турбиналыг үткээшкинге механизмнериниң кезектери, оларны бо чылын бүдүн чартык катап көвүдеткен.

«Борец» завод нефть машина тудуушкунунуң бүдүрүлгелериниң бир дугаар одуругларында чоруп олурар. Бүгү-эвилелдиң социалистиг чарыжынга бо чылын үш катап тиилекчи болуп үнген болгаш 1947 чылдан эгелээш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң шилчиир Кызыл тугун салбайн турар.

(СЭТА).

Чер болганда

✦ Орехово-Зуево хоорайның болгаш районнуң бүдүрүлгелеринде чаартыкчы болгаш чогаадыкчы ажылдарның көргүзүү доозулган. Көргүзүгнүң хүннеринде бүдүрүлгениң эгелекчилери 4 муң саналдарны киирген. Ол саналдар чыл дургузунда элээн каш миллион рубльди камнап алыр арганы бүдүрүлгелерге бээр.

✦ Узбек ССР-ниң Ашка-Дарьянский областының колхозтары чыл эгезинден бээр 40 чаа клубтарны туткан.

✦ Рязанда эртем, литература болгаш уран-чүүл айтырыгларының талазы-биле хоорай лекторун тургускан. «Черниң гывылганының дугайында чаа эртем» деп баштайгы болган лекцияга 500 ажыг кижи киришкен.

✦ Орлов областың партия обкомунуң чанынга улгатыр катышкан колхозтарның партия организацияларының секретарьлериниң бир ай хуусаалыг курзу ажылын дооскан. Аңаа 246 кижи өөренип эрткен. Олар делегей байдалының дугайында, организас-партийжи, агитас-массалыг ажылдарның дугайында, колхозтарда партия организацияларының сорулгаларының дугайында лекцияларны дыңнап эрткеннер.

✦ Чуваш АССР-де көдээниң болгаш районниң бот-тывыңгыр уран-чүүл көргүзүүнге белеткелдер эгелээн. Ында эрткен чылга бодааргa барык-ла 10 муң кижи хөй—25 муң кижини хаара тудуп турар муң ажыг коллективтер киржип турар.

✦ Дагестанның күрүнениң ном үндүрер чери «Тайбың дайындан күштүг» деп аттыг, дагестан чогаалчыларның шүлүктериниң чыындызын ном кылдыр парлап үндүрген. Ол чыындыда тайбың дугайында, тайбыңның тук тудукчузу эш И. В. Сталинның дугайында шүлүктер кирген.

✦ Хем флодунуң министерствозунуң дуржулга-шинчилел мастерскаяларының коллективтери болгаш төп проект-конструктор бюрозу дош бузар машина чогаадып кылган. Турум черлериниң дожун бузар ол машина долу механизасчытынган. Астраханның Урицкий аттыг судносептелге заводу ындыг машиналарның бүдүрүлгезинче кирипкен.

✦ Гомельдиң 10 муң ажыг ажылчыннары боттары хуузунда библиотекаларлыг.

(СЭТА).

Бистиң чуртувус—тайбыңның күчүлүг баганазы

Кызылдан Абаканга чеде бергеш, демир-орукка олурупкаш Ачинскийге келдивис. Аңаа келгеш Москва—Дальний Восток деп бижиктиг вагонга олурупкаш, Москваже шииледи тутсуп чоруптувус. Демир-оруктуң паровозу хоорайлар чоогунга келгеш, кезек-кезек кускуннап, улуг-улуг хоорайларга 30—40 хире минутада доктаап каап, дүндаа, хүн-даа дивейн шимейтип-ле турган. Бистиң чуртувустуң магадап хаңмас улуг болгаш делгемин вагонга чорааш магадап чордум. Карак четпес ховуларны кежилдир, санап четпес хоорайларны тавартыр дүне боорга, сылдыс шоккар сайгылгааннарын, хүндүс боорга ужукыдыы көзүлбес хоорайларның делгемин, чараш чаагай бажыңнарын магадап чоруп орган мен.

Алды дүн-хүннүң дургузунда чоруп келгенивистиң түннелинде кыдыг-кызыгаары көзүлбес кайгамчык улуг хоорайга келиривиске демир-оруктуң радиозу: «күчүлүг чуртувус—Совет Эвилелиниң найсылалы Москвада келдивис»—деп чарлаан. Өөрээн сеткилим-биле херекселимни үнеринге белеткеп апканымны безин эскербээн мен.Хамыкты мурнай демир-оруктан үнер чаданың кырынга моон барган эжим-биле кады чүгүрүп чеьде берген турган бис. Демир-орук доктаавайн-даа, маннаарын үргүчүлеп орган. Хейде-ле кайгаанымдан эжимче көрдүм. Эжим база-ла менче көрду. Оон Сонгу чүк вокзалынга кээп доктаарга, дүжеривис билек-ле «Төлээлерге» деп бижиктиг чиик машиналар маннажып келгеш бисти олуртуп алгаш, Саяның кашпал чалымнары дег бажыңнарның аразы-биле кылаң кудумчулап бирле черже хоюннады салып орган. Оон дораан-на Европа гостиницазы деп дөрт каът улуг бажыңга келдивис. Ооң каастап кылган хаалгазын ажыдып кире бээривиске бисти бичии өрээлге олуртупкаш чүректи сиг кылдыр өрү көдүрүп үндүре берди. Ол бичии өрээлчигештиң көдүрүлүп үне бергенин кайгап олурувуста-ла өрээливис хенертен доктаап эжик ажытына берген. Гостиницаның бир ажылдакчы мөңээ 407 дугаарлыг өрээлди айтып берген.

Мээң бодалым ышкаш кижи аймаар чүве кайда боор. Харып ыңай бээр чоруурунга хереглезин дээш чиик машинаны-даа, ынай бээр эдертип чүвениң байдалын тайылбырлап бээр кижини-даа биске берген. Москвачыларның хүндүлээчел болгаш биче сеткилдиин черле кандыг дээр ону! Харын кижи бодунуң байдалындан эгени бээр. Бистиң-биле кады аңаа 46 нацияларның 1137 төлээлери чыглып келген. Оларның иштинде колхоз, совхозтарның мурнакчылары, бүдүрүлгелериниң стахановчулары, башкылар, чогаалчылар, Социалистиг күш-ажылдың болгаш Совет Эвилелиниң Маадырлары, инженер-техниктер, эртем-шинчилелдиң ажылдакчылары болгаш черле кандыг кижи чок дээр ында.

Гостиницага келгеш, чунар-бажыңга чунуп, арыг хепти кетинип алган дораан-на ол-ла хүн метронуң иштин экскурсияладывыс. Аңаа баргаш эң баштай-ла мрамор болгаш гранит даштар-биле каастап тургаш кылган магаданчыг чараш бажың иштинче кире бердивис. Чер иштинче шөйлүп кире берген чаданың бажынга туруптарывыска бисти чер адааныче дүргени кончуг ап киирге берген. Аңаа кире бээривиске ооң иштиниң чырык-чаагайын, чаражын магадап ханмас. Езулуг-ла чер иштиниң чайыннанчак алдын сара-ла хоорайын аңаа көрген бис. Ында чурумалдарны магадап сонуургап көрүп турувуста бир-ле черде черни сириледи демир-орук кускуннай-дыр. Ол угже көрген: ынаар-ла чер иштинде ханылап чоруткан куйдег үттен оттар чайынандыр чырыткыланып кел чораан. Удатпайн-даа кончуг чараш каас вагоннарлыг демир-орук кускуннавышаан келгеш, мээн чаным-биле хирт кылдыр эрткеш элээн маңнап чоруй доктаай берди. Хенертен ол демир-оруктун 30 ажыг хаалгалары бир угда ажытына берген соонда оон хөй кижилер үне бээрге, манап турган кижилер кире берген, бис база-ла тайылбырлакчывыстың дузазы-биле ол ажытына берген хаалгаже кире бердивис. Ол хаалгалар электри күжү-биле боду ажытынып, хагдынып турар чүве-дир. Оон-даа өске кижи сактып четпес кайгамчыктыг солун чүвелерни көрдүвүс. Чер иштинден үнүп келгеш база бир өске машинага олурупкаш, Торгалыгның кашпалдары-дег Москваның каш кат улуг бажыңнарының аразында ханы кудумчулар-биле гостиницавысче чаныптывыс. Ол чоруп олура, Москваның кежээки байдалын көөрге, шынап-ла челээш дег алдын-сарала апаар. Кайгамчык-ла чараш найсылалдыг улус-тур бис деп харын кижиниң бодалы улам-на чоргаарланып келир. Чангыс сөс-биле чугаалаарга, бистиң найсылалывыстың ёзулуг-ла тайбың күш-ажылчы кижилериниң хоорайы-дыр. А харын делегейниң бөдүүн кижилерин тайбынче кыйгырып турар кайгамчыктыг найсылал-дыр дээрзи Москваның анаа-ла даштыкы хевириннден-не билдине бээр чүве-дийн.

Ооң эртенинде делегейниң бүгү-ле булуңнарындан бистиң баштынчывыс, бистиң Төрээн адавыс улуг башкы Сталинга чоруткан белектерниң делгелгезинде шахта казар чаа чогаадып кылган комбайнны, улуг башкывыстың улуг портредин өңбаазын тараалар-биле ол-ла хевээр кылдыр чуруп тургусканын, Кыдат улустуң баштыңчызы эш Мао Цзедуннуң портредин дескиндир делгээн Улуг кыдат улустуң белектерин, база акы-дуңма улус демократтыг чурттарның болгаш капиталистиг чурттарда бистиң өңнүктеривис болур үлетпүрчин эштеривистиң белектерин, Сталин башкыга кызыгаар чок ынакшылын илереткен янзы-бүрү дылдарда бижиктерни көргеш, бистиң чуртувус шынап-ла тайбыңның күчүлүг лагери дээрзи улам-на билдинип турган. Ында черле кандыг чүвелер чок дээр ону санап-даа, чугаалап-даа ханмас-мен. Конференция эгелээже чедир, база хуралдың часпар үелеринде Москваның улуг-улуг үлетпүр бүдүрүлгелерин, фабрик, заводтарын үргүлчү экскурциялап турдувус. Москваның үлетпүр бүдүрүлгелери, фабрик заводтарындан эгелээш, анаа-ла кудумчуларынга чедир бүгү-ле чүвени тайбың күш-ажылчы деп лозуңнар-биле кызыл-чайт кылдыр делгээн. Конференцияга санал берип чүве чугаалаан 80 харлыг ак-салдыг колхозчу болгаш черле өске-даа сөс алган кижилерден эгелээш, Москваның анаа чурттакчыларынга чедир бүгүле кижилерниң чугаазы-даа, ажыл чорудулгазы-даа шупту-ла тайбың күш-ажылче угланган турган.

М. БЮРБЮ,

Шагаан-Арыг МТС-тиң комбайнёру, тайбың талалакчыларының Үшкү Бүгү-эвилел конференциязынга, Тыва областан чораан төлөө.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Коммунистерниң идегелин бедии-биле үнелеп көөр

Барыын-Хемчик районнуң «Совет Тыванын 5 чыл ою» колхозта партия эге организациязының чоокта чаа болуп эрткен отчёттуг соңгулда хуралында мооң мурнунда аная эге организация секретари эш Кирбээниң илеткелин чугаалашкан.

Мооң ужурун отчёттуг соңгулда хуралында ооң кылган отчёт илеткелин холбаштыр коммунистерниң саналдары тодаргайлаан. Эрткен отчёттуг үениң дургузунда партия эге организациязы большевик парлэлганың кудуку четкизи болур хана солун ажылын удуртулга-биле хандырбаанын, колхозчу массаның иштинге агитация болгаш организас массалыг ажылдарны кошкатканын, партияга чаа кежигүннерни хандырын болгаш оларны политик талазы-биле кижизидерин чорутпаанын, райкомнуң бүгү практиктиг ажылынга кошкак дузалашканын, колхозтуң бүдүрүлге планнарын күүседири-биле, күш-ажылдың сагылга чурумун быжыглаары-биле болгаш социалистиг чарышты базза шалыпчы чорукту хөгжүдери-биле бүгү колхозчу массаны мобилизастаар хүлээлгелерин багай күүсеткенин коммунистер шын илередип шүгүмчүлээннер. Эш Кирбээ болза, партия эге организациязының сорулгаларының дугайында ВКП(б) Уставында бижээн үүлдерни боттандырарын шыңгыы оралдашпаан деп чүвени фактылар тодаргайлап турар.

Чүл дээрге, колхоз баштаар черинин ажылының харыысалгазын бедидери-биле ооң ажыл-чорудулгазын контрольдаар эргезин эге организация четпес күүсеткен. Колхозчуларның күш-үүнүнүң учёду багай, ооң ужурунда көдээ ажыл-агый артелиниң Уставының негелдезин хажыдып, колхозчуларга күш-хүнүн оларның кылганын барымдаалап төлевейн, продукцияны деңнеп үлээр шын эвес практиканы колхозтуң баштаар чери болдуруп турган.

Колхоз бүдүн чылда чуртталганың 15 бажыңнарын тудар тургаш, үүгле 4 бажыңны ажыглалга киирген, малдың 3 үлегерлиг кажааларын тудар планын шуут күүсетпээн. Коммунистерниң иштинде безин Сундуй, Барыңмаа, Канчыыр-оол олар күш-хүнүнүң минимумун күүсетпээннер. Хову бригадазының бригадири коммунист Байыр-оол бодунуң ол онаашкан ажылынга харыысалгазын чидирген турда, партия организациязы аная кандыг-даа негелде чок эптежип турган. Ооң түннелинде колхоз га бүрүзүнден үүгле 4 центнер тарааны ап, мынчага чедир тараа бастырылгазын дооспайн, келир чылдың тарылгазынга үрезин уруушкунун үүгле 50 хуу күүсеткени таварылга эвес, ол болза, организастыг ажылдың багайының түннели.

Партия организациязының хана солуну бүдүн чылда ийи-ле катап үнген. Амгы үеде бүгү 12 коммунистер чаңгыс-даа кижи область болгаш төп солуннарны чагытпаан. Партияның политшколазының кичээли расписание ёзугаар чорувайн турар, ооң пропагандизи Кирбээ боду кичээлдерге белеткел чок кээп башкылап турган. 6 коммунистерни бижик өөредилгезиниң бөлүмнеринде деп санап турза-даа, олар херек кырында өөренмейн турарлар. Ындыг байдал-биле коммунистер Сундуй, Токшут олар мынчага чедир бижик билбес чоруун узуткап ап шыдавааннар.

Колхозчу коммунистерде Доржу, Сангыы, Чалзап, Кучкаш-сол, Намзырай болгаш олар ышкаш өскедаа колхозчуларда шалыпчылар хөй. Мурнакчы чорукту деткикр, оларны хүндүлел, көргүзүг самбыралаарынга, агитхуудустарга илередир ажылдар чорутунмайн келген. Большевикчи бүзүредилгениц кижизидилге ажылын администрацияның албадалдың ажылы-биле солуп турган.

Коммунистерниң санал шүгүмчүлелдериндеи илерээн ол бүгү болгаш өске-даа четпестер болза, эрткен чылгы отчёттуг соңгулда хуралдан соңгуткан эш Кирбээ коммунистерниң идегелин күүседирин эки оралдашпаанын база ол эге организацияның ажылынга ВКП(б)-ниң Барыын-Хемчик райкому багай дузалажып келгенин херечилээн.

Н. ДОПЧАА.

Партияга хүлээп алыышкынның херээн эки удуртур

Партия организациязының партийжи-политиктиг болгаш партийжи-организастыг ажылдарының леннелин көргүзүп турар база бир кол үүл болза, партияга чаа кежигүннер хүлээп алыышкынының ажылы болур.

Улуг-Хем партия райкому бо талазы-биле четпес ажылдап келген деп чүвени ооң сөөлгү пленумунга болган санал шүгүмчүлелдерден тодаргай көзүлгеч. ВКП(б)-ниң хүрээленинге чаа кежигүннер киирип алыр ажылды Шагаан-Арыг МТС-те, райпромкомбинатта, «ҮТКШ 25 чыл ою» совхозта болгаш райпода партия эге организациялары багай чорудуп келгеннер.

Бо ажыл талазы-биле ВКП(б) райкомунуң партия, профэилел, комсомол организацияларының килдизиниң (эргелекчизи эш Бугалдай) адрезинге чөптүг шүгүмчүлелдер болган. ВКП(б) кежигүнүнге кандидаттар-биле ажылды, оларның идей-политиктиг кижизидилгезин үнелеп көрбейн келгениниң түннелинде, партияга кандидаттарның 72 хуузунуң кандидат стажы эрткен болуп турар. Райпромкомбинатта эш Промкова 8 чыл иштинде ВКП(б) кежигүнүнге кандидат болуп келген.

Бо фактылар болза, эге организацияларның талазындан ВКП(б)-ниң кежигүнүнге кандидаттарны хөй-ниитиниң ажылдарынга эки киириштирбейн турарын, оларның политиктиг билиин болгаш практиктиг мергежилин өстүрер дугайында сагыш салыышкынының кошкаан тодаргайлап турар.

Ол ышкаш көдээ ажыл-агыйның мурнакчы механизаторларын, мурнакчы колхозчуларны болгаш ажылчыннарны база комсомолчуларны партияның хүрээлениге киирип алыр дугайында практиктиг ажылдар четпес чоруп келген.

Партия организацияларының хүрээленин өстүрер болгаш быжыглаар ажылдарны бирги чергениң чугула сорулгазы кылдыр көрүп ажылдаары чугула.

В. ТАРЖА.

Мынчаар башкылап тур мен

Эрзин районнуң Нарын сумузунуң төвүнде эш И. В. Сталинның допчу биографиязын өөренир бөлүм ажылдап турар. Бөлүмде 16 партия, совет активтери өөренип турар. Бөлүмге эш И. В. Сталинның допчу биографиязын өөредип башкылаарын ВКП(б) райкомунуң бюрозу менээ дааскан. Партийжи даалганы күүседири-биле күзелдиг хүлээп алгаш, делегейниң бурунгаар депшилгелиг кижи төрелгетенинин шылгарангай башкызы болгаш баштынчызы эш И. В. Сталинның биографиязын дыннакчыларга тайылбырлап өөредириниң бедик харыысалгазын бодумга алган мен.

Бо харыысалгалыг даалганы бедик түннелдиг боттандырар дээш эш И. В. Сталинның допчу биографиязын база аная хамаарышкан тайылбырлыг материалдарны номчуп өөренип тургаш, дыннакчылар-биле беседаны эки белеткелдиг эртирип, допчу конспектини бодумга кылып ап турар мен. Дыннакчыларның эрткен материалдарны шиңгээдип ап турарын хынап көөрү-биле кичээл бүрүзүнүң баштайгы шагын дыннакчылар-биле беседага эртирип, чамдык билдинмейн барган үүлдерге өөредиде тайылбырны кылып берип турар мен. Бөлүмнүң дыннакчыларын конспекти кылырынга өөредип, кылган конпсектилерни хынап көрүп, чазалгаларны кылып турар мен. Ынчангаш дыннакчылар эрткен материалдарын мээн сүмелеп турарым ёзугаар конспектилеп ап турарлар.

Өөредилге чылы эгелээнден бээр бөлүм 9 катап кичээлдээн. Эш И. В. Сталинның допчу биографиязының 5 бөлүүн өөренип дооскаш, ам алдыгы бөлүктү өөренип турар.

Бөлүмнүң дыннакчыларындан эш Сундуй эң идепкейлиг өөренип, эрткен материалдарны эки шиңгээдип ап, өөрүнге бодунуң үлегерин көргүзүп турар.

Бөлүмнүң дыннакчылары кичээлдерге улуг сонуургал-биле чыглып кээп, кичээл үспейн турар, ынчангаш кичээлдер бедик идей-деңнелге эртип турар.

Ам кичээлдериниң идейлиг деннелин улам бедидип тургаш база бодумнуң башкылаар мергежилимни байыдып тургаш, эш И. В. Сталинның биографиязын чогуур хуусаада долузу-биле өөредип доостурар мен.

Д. ДАРДАШ,
пропагандист.

Колхозчунуң өөрүшкүзү

Чөөн-Хемчик районнуң Чыргакы сумузунга бистиң «Чыргакы» деп колхозувус 1947 чылда организастатынган. Тараачын чоннуң карачаңгыс шын оруу болур коллективизацияга мен база-ла ынчан кирген мен. 1950 чылда бистиң колхозувус өске ийи колхоз-биле кады чаңгыс улуг колхоз болуп катышкан. Ам ооң ады «Коммунизмче орук».

Мооң мурнунда өрген чок турган Чыргакының Чыраа-Бажынга катышкан колхозтуң сууру турупкан. Большевик партия, совет чазак бистиң чаа колхозчуларывыстың тудуг суурун сайзырадырынга хөй акша хөренгини үндүрүп, чээли дузаламчыларны көргүзүп турары-биле колхозчулар чаа бажыңнарже кирип, боттарының амыдырал чуртталгазын чаартып тургузуп турарлар. Ооң иштинде мен база-ла бодумнуң партиям болгаш чазаамның ачызы-биле чуртталгамны чаартыр аас-кежиктиг болган мен. Бо чылын мээн төрээн колхозум менээ чаа бажыңны тудуп берген. Амыдыралым иштинде сөөртүп келген самдар өөмден адырлып, чылыг, чырык чаа бажынга чурттап эгеледим.

Мен колхозтуң чылгы мал фермазының эргелекчизинге үш чыл иштинде ажылдап келдим. Энир чылын 300 күш-хүнү, бо чылын 400 ажыг күш-хүнү ажылдап алдым. Бо чылын чылгы мал өстүрериниң планын 105 хуу күүсетивис.

Бодумнуң бо чаа амыдыралым дугайында большевик партияга, совет чазакка, улуг башкы Сталинга өөрүп четиргенимни илередип тур мен.

К. БОРА-КӨЖЕ.

Мурнакчы чылгычы

Бии-Хем районнуң «Кызыл тараачын» колхозтуң чылгычызы М. Санчы 1947 чылдан бээр чылгы кадарын келген.

Колхозтуң чылгы мал ажылын сайзырадыр, ооң баш санын менди өстүрер дээш чылгычы М. Санчы кончуг идепкейлиг, кызымакай ажылдап келгени-биле колхозтуң мурнакчы чылгычызы болуп турар. Ам ооң хайгааралында 250 ажыг баш чылгы бар. Санчы малдың одарын, ажаалгазын мал ажылының специалистериниң сүмезин ёзугаар боттандырып турар. Чылгы малга тааржыр оттуг черлерни ол черле эндевес, болганчок-ла чылгыны өске-өске черлерже кадара берген турар. Чылгыда мал бүрүзүнүң байдалын хүн-бүрү билип турар. Арып бар чыдар малдарны тургузу азыраарынга киирип турар.

Төрүүр белерни кончуг сагыш човаңгыр ажаап, оларның кызыр, боозун ылгап билип турар. Боос белерниң ажаалгазын экижиткеш, бо чылын 52 кулунну бүрүн доруктуруп алган. М. Санчының өстүрүп каан кулуннары кончуг шыырак, ажылга шыдамыкай аттар болуп турар.

«Кызыл тараачын» колхозтуң баштаар чери ооң хүш-ажылын үнелеп көрүп, чылдың-на өртектиг үүлдер-биле шаннап турар.

М. КАВАА-САРЫГ.

Эки одарда

Каа-Хем районнуң «Сталинчы орук» колхозу ниитиниң малының баш санын өстүрериниң планын бо чылын 103 хуу күүсеткен.

Колхозчу малчыннарның ак-сеткилдиг күш-ажылы-биле өстүрүп алган ниитиниң малын кыштың берге байдалындан менди камгалап алырынга одар улуг ажык-дузалыг болур. Ол дугайында колхозчу малчыннар улуг күжениишкинниг ажылдап турарлар. Инек малды 3 кезек черде, хойну 2 кезек черде дуржулгалыг малчыннар одарладып турар. Ол ышкаш чылгы малды дуржулгалыг 4 чылгычылар кадарып турар.

Олар одарны ээлчештир ажыглаар дугайында айлап кылган планны шыңгыы барымдаалап турарлар. Тус-тус малдарның одарлаар черлеринде чаа кажаалар туттунган, эрги кажааларны септээн болгаш дезинфекцилээн.

Зоотехник С БОЛДУР-ООЛ.

Малчыннарның чедиишкини

Барыын-Хемчик районнуң Хөнделең сумузунда Ворошилов аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң шээр мал фермазының эргелекчизи эш Каң-оолдуң эки удуртуп ажылдааны-биле болгаш ооң хойжуларының боттарының хүлээлгелерин ак-сеткилдиг күүсеткининден ук ферма шээр мал өстүрериниң планын 130 хуу күүсеткен.

Хойжулар Өлзей 146 хойдан 146 хураганны, Шадып 131 хойдан 131 хураганны, Деспи 180 өшкүден 180 анайны бүрүн доруктуруп алганнар.

Д. СЕДЕН.

ОБЛКҮҮСКОМДА

Бот-тывыңгыр уран-чүүлдүң болгаш көдээ бот-тывыңгыр чурукчуларның ажылдарының делгелгезиниң районнар көрүлделерин чорудар дугайында

Бот-тывынгыр уран-чүүлдүң болгаш көдээ бот-тывыңгыр чурукчуларның ажылдарының делгелгезиниң районнар көрүлдезин чорудар дугайында айтырыгны ажылчы чоннар депутаттарының область Совединин күүсекчи комитеди чоокта чаа шиитпирлээн. Бо көрүлде болза, совет чогаалчыларның, шүлүкчүлерниң, композиторларның чогаалдарын боттывынгыр уран-чүүл коллективтериниң репертуарынга киирерин калбартыр, көдээ черлерде бот-тывынгыр чурукчуларның мергежилин бедидер, колхозчуларны болгаш бот-тывынгыр уран-чүүл коллективтерин анаа калбаа-биле кииришпирер сорулгалыг. Бо сорулгаларны күүседири-биле мооң адаанда хемчеглерни чорударын область Совединиң күүскомунуң шиитпиринде айыткан:

1951—1952 чылдарның кыжынында бот-тывынгыр уран-чүүлдүң болгаш көдээде бот-тывыңгыр чурукчуларның ажылдарының делгелгезиниң көрүлдезин чорудар. Ооң иштинде бот-тывыңгыр уран-чүүлдериниң көдээ черлерге көргүзүүн январьде, районнарга көргүзүүн февральде, бот-тывыңгыр көдээ чурукчуларның ажылдарының делгелгезин районнарга 1952 чылдың марта чорудар дээн.

Көдээ черлерде бот-тывынгыр уран-чүүлдериниң болгаш көдээ боттывынгыр чурукчуларның ажылдарының делгелгелерин районга көргүзүүн белеткээр болгаш ону чорудар айтырыг дугайында районнарның культура бажыңнарының уран-чүүл талазы-биле удуртукчуларының область чөвүлел хуралын бо чылдың декабрьде чорударын, а ол ышкаш бот-тывыңгыр уран-чечен бөлгүмнериниң удуртукчуларының семинарларын район бүрүзүнге чорударын областың уран-чүүл килдизинге болгаш областың культур чырыдыышкын килдизинге дааскан.

Үстүнде көргүзүглерни удуртурубиле областың мооң адаанда составтыг оргкомитедин тургускан: эш Суровцев — даргазы, эш Дмитриев — даргазының оралакчызы, кежигүннери: эштер Самба, Рылов, Бегзи, Мөндүме, Голунов, Крылова болгаш Машин.

Ол ышкаш бот-тывынгыр уран-чүүлдериниң районнарга көргүзүүн удуртуру-биле районнар комиссияларын тургузарын районнар күүскомнарының даргаларынга облкүүском дааскан.

Көдээниң бот-тывынгыр уран-чүүлүнүң көрүлдезин чедиишкинниг эртирер

Бо чылдың ноябрьниң төнчүзүнде Тыва областың ажылчы чоннарының депутаттар Совединиң күүсекчи комитеди көдээниң бот-тывыңгыр уран-чүүлүнүң көрүлдезин болгаш черчериниң бот-тывынгыр чурукчуларының ажылының делгелгезин чорударының дугайында шиитпир үндүрген.

Көрүлденің болгаш делгелгеенин кол сорулгазы болза, көдээниң боттывыңгыр уран-чүүлүнүң моон-даа ынай хөгжүлдезин болгаш ооң идейлиг база уран-чүүл деңнелин бедиерин чедип алыры болур. Ол ышкаш бот-тывыңгыр уран-чүүл коллективтериниң репертуарынче совет чогаалчыларның, шүлүкчүлернин, композиторларның эң дээре чогаалдарын, бистиң совет кижилериниң коммунизмнің тиилелгези дээш, бүгү делегейге тайбың дээш маадырлыг демиселин илередип турар чаа-чаа бедик шынарлыг чогаалдарын калбаабиле шиңгээдип киирери болур.

Көрүлделер болгаш делгелгелер болза, бот-тывыңгыр уран-чүүл коллективтеринге өөредилге-кижизидилгелиг ажылды күштелдирерин болгаш киржикчилерниң күүседикчи мергежилин экижидер бот-тывыңгыр уран-чүүлче чаа-чаа масса колхозчуларны, көдээниң интеллигенцияларын, МТС-тернің, совхозтарның ажылчыннарын болгаш албан-хаакчыттарын, оларның өг-бүлезиниң иштин хаара тудар сорулгалыг. База районнарның культура бажыңларынга, клубтарга, бригадаларга чаа уран-чүүл коллективтерин организастаар сорулганы салып турар.

Шии, ыры болгаш танцы коллективтери, көргүзүглер, ыры болгаш танцы ансамбльдери, улус хөгжүмүнүң бөлүк ойнакчылары, национал болгаш бүгү ойназа чогуур херекселдерге ойнаар чаңгыс-даа кижилер, номчукчулар, чечен-чугаалакчылар, тоолчулар, ыраажылар, танцычылар болгаш янзы-бүрү эстрада жанрларының күүседикчилери көрүлдеге киржир.

Көдээниң бот-тывынгыр чурукчулары, даштан болгаш ыяштан чүүлдер ойуп кылырлар, дааранык-чылар болгаш национал херекселдернің мастерлери делгелгелерге киржир.

Областың күүсекчи комитединиң шиитпиринде айтып турары болза, көрүлделерни болгаш делгелгелерни организастыг эртирери-биле болгаш удуртуру-биле көдээниң болгаш районнар комиссияларын тургузар. Комиссияга советтиң, партияның, комсомол организацияларының төлээлекчилери, культур-чырыдыышкынының албан черлериниң ажыллакчылары, башкылар, эмчилер болгаш колхоз активтери кирер ужурлуг.

Көдээниң бот-тывынгыр уран-чүүлүнүң көрүлдезин 1952 чылдың январьда, районнарның — февральде болгаш районнарда көдээниң боттывынгыр чурукчуларының ажылдарының делгелгелерин мартта эртирер деп доктааткан.

Культура бажыңнары, көдээ клубтар, номчулга бажыннары, чурттакчылыг черлер болгаш колхоз бүрүзү бо чугула политиктиг ажылга идепкейлиг киржир ужурлуг. Ооңбиле чергелештир ол көрүлденің соонда бо черлер боду тускай боттывыңгыр уран-чүүлдү нептередир ажылды чорудар ужурлуг.

Көрүлделерни эртиреринге практиктиг дузаны чедирери-биле уранчүүлдүң дуржулгалыг ажылдакчыларын, областың культур-чырыдыышкын килдизинің болгаш областың уран-чүүл килдизинің ажылдакчыларын чер-черлерже чорудар, а ол ышкаш областың организакчы комитединің кежигүннери районнарже баарлар.

Көрүлделерни болгаш делгелгелерни чедиишкинниг эртирер сорулгабиле областың культур-чырыдыышкын килдизи чоокта чаа районнарның культур-чырыдыышкын килдизинің инспекторларының 3 хонук семинарын база районнарның культура бажыңнарының уран-чүүл удуртукчуларының 10 хонук семинарын эртирген. Ол семинарларга көдээ болгаш районнуң бот-тывыңгыр уранчүүлдериниң көргүзүглерин, бот-тывыңгыр чурукчуларның ажылының делгелгезин эртиреринің талазы-биле тодаргай сорулгаларны салган.

Ындыг хемчеглерни чорудар чорук, эң ылангыя бистиң обласка канчаар-даа аажок ажыктыг, үүге дээрге, культура бажыңнарында, клубтарда, номчулга бажыңнарында уран-чүүлдүң бөлүмнери кончуг эвээш санныг. Ооң хараазы-биле совет чогаалчыларның шүлүкчүлерниң, композиторларның амгы үедеги эң эки чогаалдары, ол ышкаш улустуң уран-чүүлүнүң амгы чогаалдары бот-тывыңгыр уран-чүүлдүң бөлүмнериниң репертуарларында четпес кирип турар. Каа-Хем болгаш Таңды районнарның клубтарында тыва кижилер киржикчилиг уран-чүүлдүң бөлүмү мырыңай чок. Уран-чүүл коллективтериниң саны области өзүп турза-даа, ол коллективтер өөредилге-кижизидилгелиг характерни бодунда ам-даа чедип албайн турар. Ол ышкаш областың клубтарында улустуң бот-тывыңгыр талантылары четпес илеретинип турар.

1950 чылда чоруткан көрүлдеге бирги черни эжелээн Улуг-Хем болгаш Чөөн-Хемчик районнарының культура бажыңнарында культурмассалыг ажылдар амгы үеде куду деннелде туруп турар.

Ынчалза-даа чамдык культура бажыннары болгаш клубтарның уран-чүүл ажылы эки болуп турар. Чижээ, Бай-Тайга, Улуг-Хем, Таңды районнарның культура бажыңнары, Чөөн-Хемчик районда Шемиде, Чыргакыда суур клубтары, Таңды районда Дүргенде болгаш Доора-Хадында суурларның клубтары, Каа-Хемниң Белбейде, Бии-Хемниң Сушта клубтар бот-тывыңгыр уранчүүл коллективиниң ажылын эки организастаан, оларның көргүзүглери чонга өөредилге-кижизидилгелиг болуп турар.

Ам сорулга болза, культур-чырыдыышкын ажылының болгаш уранчүүлдүң область килдистери, район Советтериниң болгаш Кызыл хоорай Совединиң күүсекчи комитеттери, ол ышкаш суур Советтери тус-тус черлерде партия организацияларының дузазы-биле ол ажылдарны хүн-бүрү удуртуп, коллективтерге бот-тывыңгыр уран-чүүлдүң бөлүмнерин тургузуп, оларның ажылдаарынга таарымчалыг байдалды тургузар херек. А ол ышкаш көрүлде сөөлүнде үеде-даа уран-чүүл коллективтериниң ажылын улам күштелдирип, чурттакчыларга эң эки, өөредилге-кижизидилгелиг көргүзүглерни үзүктел чокка сонуургадыры чугула.

Көрүлдеге киржир бот-тывынгыр уран-чүүл бөлүмнериниң кежигүннеринден бодунуң районунуң, суурунуң алдары дээш көргүзүкчү талантызын тергиин эки күүседири негетинип турар. Ол негелдени көрүлдеге киржир киржикчи бүрүзү уттуп болбас.

В. САМБА,
областың культур-чырыдыышкын килдизинің эргелекчизи.

КЫЗЫМАКАЙ БАШКЫ

Келир үениң кадрларын коммунистиг ёзуга кижизидер, эртемнерниң үндезиннеринге өөредир улуг негелдени башкыларның мурнунга большевик партия, совет чазак салып турар.

Ол харыысалгалыг сорулганы башкы Дакпай кызымакай күүседип келген болгаш күүседип турар. Эш Дакпай башкы ажылынга он дөрт чыл иштинде ажылдап келген. Бо аразында эвээш эвес кижилерни өөреткен. Ам бо хүннерде ол Чөөн-Хемчик районнуң Чыргакы сумузунда Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң школазын эргелекчилеп турар.

Ооң эргелекчилээн школазы өөредилге түннелиниң шынарының талазы-биле районда бир эки школага санатырып турар. Ол болза, эш Дакпайга удурткан башкыларның ажылының үре-түннелдииниң херечизи болуп турар.

Онаашкан харыысалгалыг хүлээлгезин эки күүсеткени дээш эш Дакпай совет чазактан ийи удаа медалдер-биле болгаш ВЛКСМ ТК-ның хүндүлүг бижии-биле шаннаткан.

Башкы Дакпай канчап улуг чедиишкинни чедип ап турарыл? Өөреникчи бүрүзүнүң аажы бэйдалын, соңуургалын, школадан дашкаргы амыдыралын өөренип, ооң уламындан кымга кандыг дуза хереглетинип турарын билип ап турар. Оон аңгыда бодунуң өөредип турар эртемин эки билбишаан, аная хамаарышкан көрүлде материалдарын таарыштыр ажыглап, уругларны кызымакай, шудургу чорукка өөредип турар.

Бо өөредилге чылында ооң эргелекчилээн школазынга план ёзугаар 218 өөреникчи турар ужурлуг. Ам херек кырында колхозчуларның, сумунуң чонунуң школа назылыг 244 уруглары өөренип турар.

Школаның иштики шимелдезин эки таарыштырган. Ыры, танцы, чурулга болгаш хол кылымалдарының бөлүмнери школада эки организастатынган. Ынчангаш уругларның уран-чүүлге, күш-ажылга ынакшылы улгадып, аная мергежилдиг болуп турар.

Чаа өөредилге чылынга школаның белеткели эки. Ооң херечизи болза, септелге ажылын чогуур хуусаазында доозуп, кышкы үеде 600 кубометр оттулар ыяш белеткээр планы 1000 кубометр кылдыр күүсеткени болур.

Чүгле бодунуң хүлээлгелиг ажылынче улуг кичээнгейни салып турар эвес, ол ышкаш хөй-ниитиниң ажылынга база улуг идепкейжи болуп турар. Эш Дакпай Калинин аттыг колхозта партия организациязының секретари. Коммунистерни болгаш партия кежигүнү эвес колхозчуларны ажыл-ишче эки организастап турар. Ооң түннелинде колхоз күрүнеге дужаар үүлдерин чогуур үезинде күүсеткен. База мал бажын өстүрер планны районда бир дугаарында күүсеткен.

Школаның ажылы-биле чергелештир хөй-ниитиниң херээнге эки киржип, чонну тайбың тургузукчу күш-ажылче организастап, кызымакай ажылдап турар болурга колхозчулар болгаш сумунуң чону эш Дакпайга ынак болгаш улуу-биле хүндүткеп турар. Кым-на чоннуң херээ дээш күжүн, билиин харам чокка слче бээр болдур ол каяа-даа ажылдаза хүндүткелдиг. Ооң херечизи эш Дакпай болуп турары ол.

А. АҚАРА.

Профэвилел комитединиң түннелдиг ажылдары

Областың саң килдизинде профэвилел комитеди отчёттуг үениң дургузунда тургустунган сорулгаларны чедиишкинниг күүседиринче саң килдизиниң ажылдакчыларының идепкейин мобилизастаар сорулга-биле улуг ажылды чоруткан.

Коллективке социалистиг чарыштыкалбартырының болгаш ажылдакчыларның идей-политиктиг деңнелин база ажыл-херээниң мергежилин бедидериниң талазы-биле айтырыглар профэвилел комитединиң кичээнгейиниң төвүнге турган.

Саң-хөө планнарын долдур болгаш ажыр күүседир дээш, саң-хөө ажылдарының шынарын экижидер дээш областың саң килдизиниң ажылдакчыларының квартал санында ап турган социалистиг хүлээлгелериниң күүселдезин үргүлчү хынап турган. Кварталдың дургузунда социалистиг чарыштың түннелдерин профэвилел комитединиң хуралдарынга болгаш коллективтиң ниити хуралдарынга чугаалажыры-биле кызыгаарлатынмайн, алдыңган хүлээлгелер дугайында харыысалганы бедидип, социалистиг чарыштың чоруп турган үезинде ол хүлээлгелериниң күүселдезин шаптыктап турар чылдагаанны узуткаар дээш килдистерде соцзалистиг чарыштың чоруп турарының дугайында хыналданы ай санында организастап турган.

Дээре ажылдакчылар эштер В. Баранов, М. Борисова, Н. Романовский болгаш оон-даа өскелерни облсаң килдизиниң хүндүлел самбыразынга киирген. Үндүрүглер болгаш чыылдалар килдизи, хыналда ревизия эргелели болгаш өске-даа мурнакчы килдистерни көргүзүг самбыразынга киирип турган.

Облсаң килдизинде «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзун» өөренир талазы-биле бөлгүмде 12 кижи өөренип турар. Марксизм-ленинизмниң теориязын бот-кичээл-биле өөренип турар кижилерге тускай консультацияларны чорудуп турар.

Ажылдакчыларның ажыл-херээниң мергежилин бедидер ажыл болза, тус-тус килдистериниң иштинге техниктиг өөредилгени чорударының аргазы-биле боттанып турар. Оон аңгыда элээн бедик билиглиг ажылдакчылар саң-хөө ажылдарының кол-кол айтырыгларының талазы-биле тускай лекцияларны коллективтиң ажылдакчыларынга номчуп берип турар.

Марксизм-ленинизмниң үндезиннерин, ол ышкаш саң-хөө эртемнерин өөренир талазы-биле саң-хөө ажылдакчыларынга боттуг дузаламчы көргүзер сорулга-биле ажылдакчылар ажыглаар кылдыр облсаң килдизинде тускай библиотеканы организастаан. Ук библиотекада политик, социал-эконом болгаш саң-хөө айтырыгларының талазы-биле хөй санныг литература бар.

Коллективтиң кежигүннериниң иштинден агитаторларның ажылын организастаарынче профэвилел комитеди улуг кичээнгейни салып келген. Отчёттуг үениң дургузунда эн эки ажылдап келген агитаторлар болза, эштер Сиринсо, Кирдеев, Дерягин болгаш оон-даа өскелер болуп турар, Шупту 18 агитаторлар доктаамал ажылдап турарлар.

Ол ышкаш профэвилел комитединиң чанында комиссияларның болгаш эки-тура ниитилелдериниң ажылын онзалап демдеглээри чугула. Профэвилел комитединиң чурталгаамыдырал комиссиязы администрация чери-биле кады ажылдакчыларны оттулар үүл болгаш ногаа аймаа-биле хандырган.

Культура комиссиязының ажылы (даргазы эш Ф. Килин) эки түннелдерлиг болуп турар. Отчёттуг үениң иштинде ол комиссия коллективке политиктиг болгаш эртем-техниктиг теманың талазы-биле 10 лекцияларны организастаан болгаш оон-биле чергелештир чамдык лекцияларның соонда кино-чурук көргүзүглерин организастап турган. Комиссия болза, советтиң база улус демократия чурттарының эки кино-чуруктарын коллективтиг көөрүн үргүлчү организастап турар.

Облсаң килдизиниң чанында организастатынган шыдыраа бөлгүмү үш катап турнир эртирген болгаш Ф. Килин, В. Барабанов, И. Килин, К. Родин болгаш өске-даа дээре шыдыраачыларны илереткен. Профэвилел комитеди 1951 чылдың дургузунда уругларның бот-тывынгыр уран-үүл көргүзүглерин, уруглар ойнаашкынын үш катап организастаан.

Коллективке күш-ажылдың бүдүрүкчүлүг чоруун бедидеринге болгаш ажылда четпестерни чогуур үезинде узуткаарынга облсаң килдизиниң «финработник» деп хана солуну улуг рольди ойнап турар. Хана солун 1951 чылда 14 катап үнген. Салдынган сорулгаларны чедиишкинниг шиитпирлээринче, коллективке күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаарынче ажылдакчыларның идепкейин мобилизастаарынга угланган материалдарны ол солунга бижип турган.

Профэвилел комитединиң чанында бот-боттарынга дузалаар касса (даргазы эш Алексеева) эки ажылдап турар. Облсаң килдизиниң ажылдакчыларының 90 ажыг хуузу касса кежигүнү болуп турар. Дузалаар касса бодунуң кежигүннеринге 8000 рубль түннүг узун хуусаалыг чээли берген.

Профэвилел комитеди коллективтиң кежигүннериниң ортузучга эмнелге-профилактиктиг хемчеглер талазы-биле улуг ужур-дузалыг ажылды чоруткан. 1951 чылдың чайгы сезонунда облсаң килдизиниң ажылдакчыларының 6 уруглары пионер лагеринге дыштанган, ажылдакчылардан 5 кижи боттарының дыштанылгаларын санаторияларга болгаш дыштанылга бажыңнарынга эртирген. Күш-ажыл кылып шыдаар аргазын түр үеде оскунганнарга, саатты болгаш божаан хереэженнерге социал хандырылга черениң хөренгизинден 12.125 рубльдиң дузаламчызын тывыскан.

Коллектив хоорай чаагайжыдылгазынга идепкейлиг киришкен, ол талазы-биле 6 субботниктери кылган, анаа коллективте ажылдакчыларның хөй кезии киришкен. Коллективтиң шефтеп турары «Баян-Хем» колхозка үргүлчүнүң дузаламчызын көргүзүп турар. Ылаңгыя күскү ажаап алыышкынынга идепкейлиг киржип, дүжүттү кыска хуусаада чидириг чок ажаажып берген.

Коллективте профэвилел кежигүннериниң дадывырының чыылдазы эки организастатынган, кежигүн дадывырын чыылдырарының планы 111 хуу күүсетинген, профэвилел комитеди ол талазы-биле Кызыл хоорайның албан черлериниң ийи дугаар черин ээлээн.

Садыг четкилериниң ажылын хынаан хөй ниитиниң хынакчылары эштер Лапа, Кузема, Абламцев олар эки ажылдаан болгаш күрүне албан черлериниң профэвилел обкомунуң талазындан эки үнелелди алганнар.

Профэвилел комитединиң чаа соңгуткан составының сорулгазы болза, хамыктың мурнунда саң-хөө ажылын улам-на бедик деңнелче көдүрери, партия болгаш чазактаң саң-хөө органнарының мурнунга идип үндүрүп турар сорулгаларны чугаа чокка күүседирин хандырары болур.

В. ЦЫПКИН.

Чаа чылдың ёлказын кылырда өрт айыылын болдурбас

Школачыларның кышкы дыштанылгазының база бир хевири болза, школаларга, клубтарга, кызыл булуннарга болгаш өске-даа албан черлеринге эртирип турар чаа чылдың ёлкалары болуру билдингир болгай. Ол ышкаш чаа чылдың ёлкаларын чуртталга бажыңнарынга база кылып турар.

Чаа чылдың ёлказын чурум ёзугаар янзы-бүрү хөй чараш, сонуургаңчыг ойнаар үүлдер-биле болгаш хөй өңнүг оттар-биле каастааш, оон чанынга хөй янзы оюннар болгаш хөглээриниң хемчеглерин чорудар апаар. Оон-биле холбаштыр чаа чылдың ёлказын кылып тура айыыл чок чоруктуң бүгү чурумнарын, эң ылаңгыя өрт болдурбазының хемчеглерин сагыыры эргежок чугула.

Чаа чылдың ёлкаларын кылып тура өрт болдурбазының чурумнарын сагыааныныңг ужурундан өрт үнгеш улуг айыыл бооп турган таварылгалар бар. Чижээ: бичии уруглар «сооктуң ирейн» болуру-биле марлядан болгаш хөвенден кылган костюмнер кедип ап, а ёлканы чыырдарда лаа хереглеп турганнар. Марля болгаш хөвенден кылган костюм лааның одунга деггеш өртени-берип турган. Оон өрт ындыг янзы хөгжээш улуг когаралдар таварыштырып турган барымдаалар бар.

Чаа чылдың ёлкаларын кылып тура өрт айыылын болдурбазын бодаары чугула, ынчангаш ёлка үезинде өрт айыылын болдурбас дугайында харыысалгалыг кижилерни баш буруңгаар тургузар, ёлканың болур черин болгаш үезин өрт камгалалының черинге дыннадыр болгаш ёлканы от салыр хереке-лдериниң болгаш керосин-биле чырыдар лампа чанынга тургузуп болбас. Оон ыңай уруглар ёлка чанынга лаа-биле ойнадырын шуут болдурбас. Ёлка болуп турар бажынга суг болгаш өрт өжүрениниң бар хереке-лдерин ыяавыла белеткеп алган турар ужурлуг. Бир эвес ёлканы электри лампалары-биле чырыдар болза, ону кончуг оваарымчалыг кылыр болгаш ыяавыла мергежилдиг электрик кижи ол бүгү үүлдерни таарыштырары чугула.

Н. СИДОРОВ.

„Шынның“ материалдарының

изи-биле

„Бижик өөредилгезин чугулага көөр ужурлуг“

1951 чылдың октябрь 6-да, 194 дугаар «Шын» солунда үнген «Бижик өөредилгезин чугулага көөр ужурлуг» деп эгелиг үүлде айытынган фактылар шын болганын Улуг-Хемде райОНО «Шын» солуннуң редакциязынга харыылап чоруткан. Солунга бижитинген үүлде айытынган четпестерни узуткап, бижик өөредилгезиниң ажылын экижидери-биле Сталин аттыг колхозта бижик билбестерни болгаш биче бижиктиглерни илередириниң шылгалдазын чоруткан.

Ам колхозта 35 кижи өөреникчилиг бижик өөредилгезиниң бөлгүмүн организастаан.

МТС чөвүлелинге илерээн четпестерни узуткаар

Чоокта чаа Чадаанада МТС-тиң чөвүлели болуп эрткен. Ук чөвүлелге районнуң бүгү колхозтарының даргалары, хову ажылының бригадирлери, санакчылар, механизаторлар, көдээ ажыл-агыйның специалистери киришкен.

1951 чылда МТС биле колхозтар аразынга чарган керээлериниң күүселдезиниң дугайында МТС директору эш Навозновтуң илеткели болган.

1951 чылда МТС колхозтар-биле чарган керээзиниң кол-кол ажыл көргүзүглерин күүсеткен. МТС көдээ ажыл-агыйның нарын машина техниказы-биле болгаш механизаторжу кадрлары-биле хандыртынып турар.

Ындыг болза-даа, ВКП(б) ТК-ның февраль пленумунуң доктаалында МТС-тер дугайында айтыышкынны Чадаана МТС чедир күүсетпейн турар болгаш колхозтар-биле чарган керээлерин шевергин күүседип шыдавайн турар деп ук чөвүлел демдеглээн.

1951 чылдың часкы тарылгазыкга кирерде трактор септелгезин багай чорутканының чылдагаанындан МТС-тиң 3 тракторлары ажылдаар дээн колхозтарынга четпейн үрелген болгаш часкы, чайгы ажылдар үезинде кандыг-даа ажык-дуза чок болган. Үрелир, ажылга саат болур чоруктар өске тракторларга база тургулаан.

Трактор бригадаларынга тракторларның хей турар шактары үргүлчү болуп турганы-биле чамдык колхозтарга, ылаңгыя «Искра», «Кызыл тараачын» болгаш Калинин аттыг колхозтарга часкы тарылганың илиирттээшкин, чажыышкынының чогуур өйү эртип, черниң шыгы кургап турганындан элээн хөй тарааларныц быжыды орайтааш, эки быжып шыдаваан. Ол чорук тараанын дүжүдүн элээн кудулаткан.

Чайгы, күскү чер андарылгазының планын «Коммунизмче орук», «Октябрь 30 чыл ою», «Кызыл тараачын» болгаш Калинин аттыг колхозтар күүсетпээн.

Бо талазы-биле агротехниктиг чурумнарны МТС каржызы-биле үреп, чайын чер андарылгазын июнь 10-дан эгелеп чоруткан хирезинде-ле илиирттээшкинни болгаш культивацияны шуут чорутпаан, чүгле август айда катап андарарын чоруткан. Ынчангаш колхозтарда белеткээн черлер пок үнүштерге дыка алыскан болуп турар.

Чарган черлер ниитизи-биле 5—10 сантиметр кыдыра болуп турар. Ылаңгыя Жданов аттыг колхозка тракторист Шошкумаа 25 га черни чүгле 3—5 сантиметр кылдыр, «Коммунизмче орук» колхозка трактарист Семис-оол 50 га черни чүгле 5—8 сантиметр кылдыр кыдыра андарган. Ол колхозтарга кур чер андарылгазын шуут чорутпаан.

Күскү тараа ажаап алыышкынының үезинде тургулаан улуг четпестерни МТС-тиң чөвүлелинге илереткен. «Большевик» колхозка ийи комбайн 20 ажыг ажыл хүнүнде 200 ганы, «Кызыл тараачын» колхозка ийи комбайн 30 ажыг ажыл хүнүнде 300 ганы ажаап, күш-ажылдың кедергей чавыс бүдүрүкчүлүүн көргүскен. Дуржулгалыг эвес комбайнёр Белёв «Октябрь 30 чыл ою» колхозка боду чоруур комбайн-биле 36 хонукта 198 га тараа ажааган. Оон иштинде 105 га тараанын га бүрүзүнден 50 килограмм чидиригни болдурган.

МТС директору эш Навознов болгаш оон механиктери, агроному трактор ажылын чогуур удуртулга-биле болгаш техниктиг башталга-биле эки хандырбаан.

Бригадир Шербинин үргүлчү арагалаар болгаш колхозтуң талазындан арага-биле хандырбас болза, тракторларны өскээр алгаш чоруй баар мен суг деп могатынып, түржок чорукту кылып турда, МТС директору Навознов хемчег албаан.

МТС бодунуң хандырып турар колхозтарынга сиген кезилдези, силос салыышкыны болгаш хой кыргыыр талазы-биле хүлээлгелерин шуут күүсетпээнин чөвүлелге чугаалашкан.

Үстүнде четпестерниң бир чамдыызы колхозтарның баштаар черлеринге база хамааржыр. Трактор бригадаларын чогуур үүлдер-биле, ылаңгыя керосин, суг болгаш аъшчем хандырылгазы кайы-даа колхозка үзүктелип турган.

1951—1952 чылдарда МТС чанынга 40 механизаторжу кадрларны белеткээр ужурлуг турда-ла чамдык колхозтар анаа өөренир кижилерин амга чедир чорутпаан. Өөренип турар курсантыларны чогуур үүлдербиле хандырбаанындан дедир чанатаар, өөредилгеден хожудаар үүлдер бар.

1952 чылдың часкы тарылгазынга көдээ ажыл-агыйның машина хереке-лдериниң септелгези МТС-те болгаш колхозтарда барык чорувайн турар. Ол ышкаш үрезин уруушкунун чүгле үш колхоз күүсеткен. Үрезин арыглаашкынын кайы-даа колхоз онза четпес чорудуп турар.

МТС чөвүлелинге шөлээлиг болгаш бот-шүгүмчүлел-биле илереткен четпестерни МТС болгаш колхоз бүрүзү узуткаар дээш большевикчи ёзу-биле ажылдаар ужурлуг. Ол четпестерни болгаш частырыгларны катаптавас, 1952 чылдың бедик дүжүдүн чедип алыр дугайында МТС чөвүлелиниң үндүрген шиитпирин хажык чок күүседири МТС болгаш колхозтарның хүлээлгези.

Н. ДОРЖУ.

Колхозчу кадрларның өөредилгезин удуртур

Колхозтарга үш чыл хуусаалыг агро-зоотехниктиг курстарның ийи дугаар өөредилге чылын организастап, октябрь 15-те эгелээр турбуже, Улуг-Хем районнуң Сталин аттыг колхозу агро-зоотехниктиг курстуң өөредилгезин чүгле ноябрь 20-де организастаан. Херек кырында ол курста чүгле 25 кижи бадылатынган боордан кадына, өөредилге болбаан. Харын тускай өөренир чер-даа баш бурунгаар белеткетинмээн, стол, сандай, саазын, карандаш, от-чырыткы үүлдери-биле хандыртынмаан.

Эрткен өөредилге чылында колхозка агро-зоотехниктиг курсту багай организастаан. Оон уламы-биле эрткен чылын элээн дыннакчылар өөредилгени үзүп, чыл төнчүзүнде багай түннелдерни көргүскеннер. Ам оон оруунче база кирип чыдары билдингир.

Колхоз баштаар чер болгаш ында партия организациязы көдээ ажылагыйның колхозчу тускай эртемниглерин белеткеп алырынче багай сагыш салып турар. Агро-зоотехниктиг курстуң өөредилгезин дарый эгелеп, бар четпестерни узуткаары колхоз баштаар черден болгаш партия организациязындан негегинип турар.

Х. ТЕМБИРЕЛ.

Совет улустуң алдарлыг оглу

Н. Островскийниң өлгениниңден бээр 15 чыл болганы

Совет улустуң алдарлыг оглу Николай Островский кыска-даа болза, кайгамчыктыг долу амыдыралды көрүп эрткен.

Н. Островский 1904 чылда Украинага ажылчын кижиниң өг-бүлезинден төрүтүнген. Ол бичиизинде-ле Украинаның делгем шөлдеринге, чимистиг садтарынга кызыгаар чок ынак чораан.

Чуртунга ол хире кайгамчыктыг ынак Островский кара-чажындан тура-ла аар-берге амыдыралды көрүп эгелээн. Авазынга дузалаар дээш Островский он ийи-ле харлыында күш-ажылчы амыдыралын эгелээн. Шепетовка деп станцияга чемненир черниң кухнязынга аар-саар ажылдар кылып турган. Ажыл аңаа берге турган. Дүн, хүннүң, он дөрт, он алды шактарының дургузунда Островский соксаал чокка ажылдаар турган.

Ол дорамчылалды көрүп турзадаа, оон сагыш-сеткили бастынмаан. Ол хире аар-берге ажылдың соонда безин, ном туткаш олуруптар турган. Ол номчулга-биле чүве билип алырындан аңгыда хамааты дайынның үезинде онза хөй үүлдерни көрген. Ак-гвардейжилерге болгаш немец эжелекчилерге удур төрээн чуртунуң патриоттарының канчаар эрес, дидим демисежип турганын Островский бодунуң караа-биле көрүп турган. Островскийниң чурттап турганы Шепетовка станциязы үжен шаа катап бир-бир талаларже кирип турган. Ол он дөрт хар четкеш-ле демиселдерге идепкейлин-биле киржип эгелээн. Ол ынчаарда разведкалап, окчемзек чедирип, ревкомнуң кыйгырыгларын тарадып, ону кудумчуларга аскылап турган.

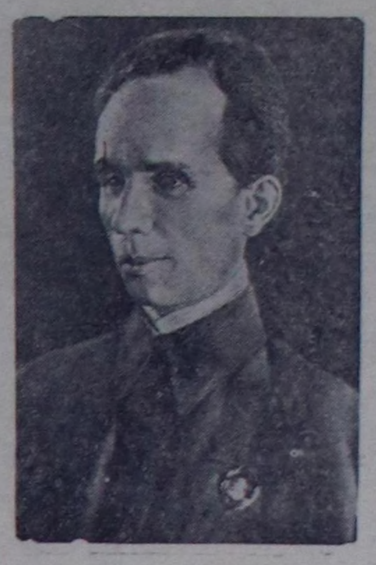

Островский он алды харлыында-ла Кызыл Армияның дайынчызы апарган. Баштай Котовскийниң алдарлыг дивизиязынга, а сөөлүнде — Будённыйның бирги аттыг шериинге чораан. Ол шериг кезектериниң польша байлар-биле маадырлыг демиселдериниңе идепкейлиг киржип, аңаа туруштуг, быжыг кылдыр кижизитинген.

Ол хире берге дайынчы орукту эрткеш, Островский Украинаның баштайгы комсомолчуларының бирээзи апарган, а чээрби харлыында — большевик партияның кежигүнүнге кирген.

1820 чылдың күзүнүнде Островский аар балыгланган. Оон экирээш, Төрээн чуртунуң катап тургузуушкунунга идепкейлиг киржип турган. Аар аарыгга таварышканының түннелинде Островский шимчевес апарган болгаш шуут чүве көрбестээн. Ынчалза-даа Островский чоннуң чаагай чоруунга бараан болур дээн сорулгазын кошкатпайн, харын-даа улам күштелдирген.

Демиселге «эн-не үнелиг чүве — соонга шывыкталбайн, а дайынчы болур» херек деп чугаалап чораан. Островский шынап-ла кандыг-даа берге демиселдерге кажан-даа мурнунга баар чораан. Кандыг-даа үүлдү демисел-биле кызымакай чүткүлбиле чедип алыр дээрзин ол туюлунга чедир билир чораан. Оон «кайдала демисел чогул, ында тиилелге чок» деп чугаалааны Островскийниң бодунга синниккен чаны болур. Ынчангаш ол бергелер-биле демиселге эрес-дидим, чүткүлдүг чораан. Ол кижилерге ынакшыырынга, а дайзыннарны көөр хөңнү чок чорукка бодун большевикчи ёзу-биле кижизидип чораан.

Островскийниң чонга, чаа ниитилелге бараан болур деп шиитпирлеп алганы маадырлыг демиселдерни чорударынга сорук киирикчи күш болуп чораан. «Бир эвес, кижиге хуу херек улуг кезиин, а ниитиниң чөгенчиг кезиин эжелээн апаар болза, хуу амыдырал узуткатынып айыыл болганы ол». Ынчан кижиге: «Чүү дээш амыдыраарыл?» деп айтырыг салдынып келир. Ол айтырыг дайынчының мурнунга кажан-даа тургустунмас-даа» деп оон чугаалааны-ла оон бодун барык-ла туюлунга чедир көргүзүп турар.

Шынап-ла ол айтырыг дайынчы Островскийниң мурнунга кажан-даа туруп көрбээн. «Кижиге, сээн тургускан-на үүлдериниге шуптузунга, эң-не үнелиг чүве.. кижилерге бараан болуру» деп чугаалааны дээрге, совет кижилерни кижизидериниге, партияга болгаш улуска бараан болурунга оон чүткүлүн илередип турар.

Шак ол чаагай ажылга, коммунистиг кижизиделгениң ажылынга бодун бердинер деп ол аараанының соонда шиитпирлеп алган. Ол чогаал ажылдарын дамчыштыр ниитилелдиң хөгжүлдезинге дузалаар дээш чогаалчы болурун күзээн. Островский күзээн соруун большевикчи ёзу-биле ыяавыла чедип алыр чораан.

Оон чаа ажылынга мурнукузундан-даа бергелер таваржып турган: ол шимчетинмес болгаш бижээн үүлдү номчуй албас турган. Ынчалза-даа бергелерни база-ла ажып эрткен. 1932 чылда «Аныяк гвардия» деп журналга оон «Кан канчаар катканыл» деп баштайгы романы парлатынып үнген. Ол ону ийи чыл дургузунда адап берип тургаш чогаатган.

Ол болза, бодун шылгатынганынга тиилелгези болган. Островский социализм тургузуушкуну дээш демиселчилериниң одуруунда база катап кирген! Демиселди чорударының аргазын тыпкан Островский мынча деп чугаалаан: «Амыдыралдың эжии мээң мурнумда делгеми-биле ажытынды. Демиселге идепкейлиг киржикчи болур деп мээң чүткүлдүг күзелим — боттанган. мээң амыдыралым ам эриинге чедир долган. Күш-ажылче, өзүүшкүн болгаш чедиишкин дээш бурунгаар! Эштер, мээң холумну быжыы-биле тудунар! Мээң тиилелгем — силериниң тиилелгенер! Мээң чүрээм кайы хире изии-биле соп турарын дыннаңарам!».

Кандыг-даа бергелерге таварышканда, Островский ниитилелге-ле ажыктыг чүве бүдүрүп чорза оон чүрээ шынап-ла изии-биле соп, сеткили өөрүшкү-биле долган чоруур.

Бодунуң тергиин бедик шынарлыг чогаалы «Кан канчаар катканыл» деп романынга Островский чаа кижиниң дугайын төөгүлүг болуушкуннарның үезинде төрүтүнгеш, оон одунга өскен салгакчыларның төөгүзүн көргүзүп турар.

«— Кан дээрге, тергиин изиг отка кызытканының болгаш соотканда ам канналыр. Ынчаарда ол быжыг апаар болгаш чүүден-даа кортпас. Бистиң салгакчыларывыс берге шылгалдаларга база-ла ынчаар дадыгып, канналган болгаш амыдыралдың мурнунга кээп ушпазынга өөренген». Бо сөстер-биле Островский бодунуң номунуң эгезин салган.

Островский кайгамчыктыг идеяларга үндезилетинип, быжыккан шылгарангай амыдыралын бодунуң ол чогаалынга барык-ла бүдүү-биле ажыглаан. Островскийниң «Кан канчаар катканыл» деп чогаалы болза, бодап тургаш кылган чогаал, ол биография-даа эвес. Ол дугайын боду «Мээң романым хамыктын-на мурнунда чечен чогаал чүве... Романның үндезининде херек кырында болган материалдар эвээш эвес. Ынчалза-даа ону документ деп адап болбас. Ол болза, чижээ, комсомолчу Островскийниң биографиязы-даа эвес, а роман-дыр» деп, номчукчуларга сагындырып турган.

Островский болза, бодунуң амыдыралын совет кижиниң бедик шынарлары-биле чурттап чораан. Ынчангаш ол бодунуң чогаалының кол маадыры — Павел Корчагиниңиң дугайы ниити аныяк салгакчыларның дугайы деп көрүп турар.

Ынчангаш Павел Корчагиниңиң овур-хевири Островскийниң бодунуң эрткен оруу-биле кончуг-ла дүгжүп турар: хамааты дайынның үезинде Корчагин Кызыл Шеригниң хүрээлениинде демисежип чоруп турар, а социалистиг тургузуушкуннуң чылдарында ол — ажылчыннар-биле кады чоруп турар.

Кажан амыдырал шыдажыр аргажок кылдыр човуланга туттуруп кээрге безин ол бодун чуртаарынче албадап шыдаан. Харын-даа бодунуң амыдыралын мурнундагызындан-даа чонунга ажыктыг, үнелиг кылып шыдаан.

Островскийниң чогаалы номчук чунуң күжүн, чүткүлүн демиселге быжыг туруп, тиилелгени чедип алырынга өөредип турар. Островский бодунуң номун чогаадырда социалистиг реализмни барымдаалап тургаш ёзулуг большевикчи, шиитпирлиг кижиниң овур-хевирин тодаргай көргүскен.

«Аныяктар оон үлегер, алыры-биле аныяк кижиниң овур-хевирин көргүзер» деп чаңгыс күзел-биле «Кан канчаар катканыл» деп романын Островский бижээн. Ол күзел ийи дугаар романын («Шуургандан төрүтүнгеннер») чогаадырда база барымдаалап турган.

Оон «Кан канчаар катканыл» деп чогаалы Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында совет аныяктарны бурунгаар эдертип, сорук киирип, эрес-дидим, быжыг туруштуг чоруктарга өөредип, ойта дүшпес шиитпирлиг шынарларны оларга айтып берип турган. Оон номнары совет кижилерниң салдынмас ынак чогаалдары апарган.

Ону Олег Кошевой болгаш оон маадыр эштери, Зоя Космодемьянская, Лиза Чайкина, Александр Матросов, Виктор Талалихин, Юрий Смирнов олар болгаш миллион-миллион совет аныяктар чангыс удаа эвес номчааннар. Ол ном кадыг-берге чылдарда бистиң партизаннарывысты сорук киирип чораан. Ол ужудукчу Мересьевти бурунгаар кыйгырып турган.

Николай Островскийниң номнарый бо кыска хуусааның дургузунда миллион-миллион экземплярга парлаан. Ол дыка хөй дылдар кырында очулдуртунган болгаш эн тергиим чогаалга санатырып турар.

С. ФАТЕЕВ.

Социализм болгаш демократия тиилетирбес

(„Быжыг тайбың дээш, улус демократиязы дээш!“ деп солуннуң арыннарындан)

Ноябрьниң 30-де Бухарестиге «Быжыг тайбың дээш, улус демократиязы дээш!» деп солуннуң ээлчеглиг 48 (160) дугаары үнген. Беш улуг күрүнелериң аразында Тайбың Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкын чыылдазының талазы-биле ССРЭ-ге чоруткан кампанианың түннелдериниң дугайында Тайбың камгалалының Совет Комитединиң дыңнадыын болгаш ССРЭ-ге Тайбың талалакчыларының Үшкү конференциязының дугайында информацияны солун бир дугаар арнында парлаан.

Мурнуку үүл «Социализм болгаш демократия тиилетирбес» деп эгелиг. 15 чылдарның мурнунда бадылатынган Сталинчы Конституцияның бүгү-делегей улуг ужур-дузазын демдеглевишаан, солуннуң бижип турары болза: «ССРЭ-де боттанган үүлдерни өске чурттар чер-ле боттандырып болур». Делегейниң ийи дугаар дайынга ССРЭ-ниң бүгү-делегей төөгүлүг тиилелгезиниң болгаш боттарының чурттарынга улус-демократтыг тиилелгениң түннелинде фашистиг дарлалдан хосталган улустар чаа амыдыралдың тургузуушкунунда совет улустуң үлегери-биле чоруп турарлар. Улус-демократтыг чурттарның конституциялары ажылчы чоннарга ёзулуг, демократтыг эргелерни берип турар. Италияның ажылчы чонарының херрек кырында ап турар шалыңы эң-не кудуку деннелче баткан деп «Амыдырал деннелин бедидери дээш итали ажылчы чоннарның демисели» деп үүлде Италияның коммунистиг партиязының ТК-зының кежигүнү **Марио Монтаньяна** бижип турар. Ажыл чоктарның саны амгы үеде 1938 чылдагызы-биле деннээр аргажок хөй.

Монополдуг капиталдың долу тергиидээшкининиң уржуундан, катап чепсеглээшкин талазы-биле чазактың чорудуп турары, Италияның Атлантика пактызынга киржилгезинден үнген ол политиканың уржуундан Италияның экономнуг байдалы канчаар-даа аажок бергедеп турар. Италияда заводтар үргүлчү хагдыныр, ажылчыннар болгаш албан-хаакчыттар үндүр октатырып турарлар. Чүс-чүс бүдүрүлгелерни, ооң иштинде оларның эң улуу, Туринның «Фиат» деп бүдүрүлгезин база кризис таварый берген. Ажылчы чоннарның амыдырал деннелиниң дыка куду чоруу, кезек-кезек ийикпе долузу-биле ажыл чоктарның санының үзүк чок өзүп турар чоруу иштики рыноктуң доктаамал кызыышкынын болдуруп турар. Даштыкы рыноктуң калбарыышкыны база-ла болбайн турар, чүге дээрге «атлант» чурттары итали бараанларны хереглевейн турар. Ынчалза-даа капиталистиниң орулгазы үргүлчү өзүп турар. 1950 чылда капиталистиниң орулгазы, 1949 чыл-биле дөмейлээрге, 106 миллион лира өскен.

Италияның ажылчын аңгыга удуртурган ажылчы чоннары чепсекти эндере бүдүрериниге удур, амыдырал деннелин бедидери дээш демиселче шиитпирлии-биле көдүрлүп үнгеннер. Ажыл төлевирин улгатырар дугайында боттарының негелделерин ажылчы чоннар болза, ажылдан массалыы-биле үндүрер чорукка удур, тайбың бүдүрүлгени дайын байдалынче шилчидип турар чорукка удур демисел-биле харылзаштырып турарлар. Фальк, Алеманья, Альфа-Ромео, Пирелли, Инноченти болгаш өске-даа бүдүрүлгелериниң ажылчыннары болгаш албан-хаакчыттары октябрьниң ийиги чартыында түр болгаш үр үениң ажыл соксадыышкыннарын чоруткулааннар.

Сесто Сан Джованниде Бреда деп машина тудуг заводунуң ажылчыннары чаңгыс эптин, маадырлыг чоруктуң болгаш тиилелгеже күзел-соруктуң кайгамчыктыг үлегерин көргүскеннер. 4 муң ажылчыннарны ажылдан үндүрерин, ажыл төлевирин 15 хуу кызырарын болгаш күш-ажыл керээзин күш чок болдурарын заводтуң дирекциязы негээн. Аңаа удурланыышкынның демдээ кылдыр ажылчыннар ажылын соксатканнар болгаш 24 шак ажыл соксадыышкынын чарлааннар. Милан провинциязының өске бүгү бүдүрүлгелериниң ажылчыннары Бреданың ажылчыннары-биле эп-сеткил катыштырыышкынының демдээ кылдыр боттарының ажылын 2 шак дургузунда соксатканнар. Полицияның ажылчыннарны хап-соп, тудуп хоругдап турганы-даа, үүл-бүрү чөңгээ-кыжаныглар-даа ажылчыннарның кайгамчыктыг чаңгыс эвин буза шаап шыдаваннар. Бреданың ажылчыннарының демиселин Миланның бүгү чурттакчы чону деткээн. Дузаламчы көргүзер тускай комитет тургустунган, ол комитетке бүгү профэвилелдер агымнарының, массалыг болгаш демократтыг бүгү организацияларның төлээлекчилери кирип турган. Ажыл соксаткан ажылчыннарга дузаламчы кылдыр элээн каш миллион лираларны үндүрүп бээринче Миланның провинция чөвүлелин чурттакчы чон албадапкан. Бо бүгү ажылдарның түннелинде Бреданың ажылчыннары тиилелгени чедип алганнар.

«Италияның ажылчы чоннарының хлеб дээш, амыдыралдың кижизиг байдалдары дээш демисели үргүлчүлеп турар. Үлетпүрнүң бүдүн алырларының ажылчыннары — Сицилчаның, Сардинияның демир рудаларының ажылчыннары, химиктер, металлчылар болгаш пөс-таавычылар ол демиселче бактаап турарлар. Оларның-биле кады хөлечиктер болгаш ядыы тараачыннар чаңгыс демниг демисежип турарлар. Сөөлгү айларның дургузунда олар он-он муң гектар болбаазырадып ажылдатынмаан черлерни ээлеп алганнар» деп Марио Монтаньяна бодунуң үүлүнде түннеп бижип турар.

«Барыын социалистер — улустарның тайбың дээш шимчээшкининиң дайзыннары» деп үүлүнде Франциының коммунистиг партиязының Политбюрозунуң кежигүнү **Лоран Казанова** барыын-социалистиг баштыңнарны сойгалап шүгүмүлеп турар. Америк империалистерниң арынгүр чок айтып бериишкининиң саңлдары-биле барыын-социалистиг баштыңнар дайын лагериниң талазынче кажангызындан-даа артык ажыы-биле шилчип турарлар. «Социалистиг интернационал» деп адаар бөлүктүң 1951 чылдың июльде Франк-фуртта-Майнга болуп эрткен доктаадып тургузар конференциязынга «бүгү-делегейниң үшкү күжүн» тургузар дээр дугайында Леон Блюм үезиниң аян чугаазы ышкаш ындыг чугаа болбайн барган. Амгы үеде барыын социалистерниң баштыңнары болза, «кызыгаар чок национал тускай хамаарышпас чорукту узуткаарынга» үндезилетинген «делегейниң чаа корум-чурумун» тургузары дээш ажыы-биле саналдап турарлар. Коммунизм бистиң удурланыкчывыс болур деп олар ажыы-биле алгыржып турарлар. Франциының полиция министри чораан Депреник чугаазы-биле алырга, аңаа «өлүмнүг согуушкунну» берзе чогуур. Барыын социалистерниң баштыңнары вашингтон чазаанга бараан болуп турар улус бис деп ыят чогу-биле билингеннер.

Америк империалистерге чалчалавышаан, барыын-социалисчи баштыңнар болза, хамыктың мурнунда улус массаларын дедирлендиреринорадажып турарлар. Ол сорулгабиле олар империалистерниң бүгү меге бодалдарын дораан шээжилеп ап, оларны «экижиткен» хевир-биле ажылчы чоннарга болгаш демократтарга кээп чугаалап турарлар. Боттарының өскерлиишкин бүрүзүн барыын социалистерниң баштыңнары болза, сөс кырынга хоозун хомудалбиле, херек кырынга чаа-чаа хоралакчы чоруктары-биле үдеп турарлар. Чижээ, Жюль Моктуң чоокта чаа «Монд» солунга парлаан үүлүүндыг болуп турар. Гитлержи генералдардан дуза дилевес аргажок апарган мен деп хомудап эгелээш, Жюль Мок ол үүлүн удук негекчи чаа «вермахт»-биле эвилелче кыйгырыг-биле төндүрүп турар.

Дайын кыпсыкчыларының барыын-социалисчи хөделдери болза, боттарының чаа дарга «өңнүү» Титога дузалаарынче далажып турарлар. Европага Тито тайбыңга удур халдаашкынның кол сорук киирикчизи болур дээрзинге бодунуң хангаанын Англияның лейбористиг партиязының удуртукчузу Морган Филлипс Франкфуртта-Майнга чугаазынга-ла илередип турган.

«Венгрияда бүдүрүлге кооперативтерин организас, ажыл-агый талазыбиле быжыглаарының сорулгалары» деп үүлүнде Венгрияның ажылчы чоннар партиязының Политбюро кежигүнү **Андраш Хегедюш** болза, бүдүрүлге кооперативтерин быжыглаар талазы-биле партия организацияларының мурнунда турар сорулгаларны тайылбырлап турар. Бүдүрүлге кооперативтери бо чылын Венгрияга бедик дүжүттү чедип алганнар болгаш ооң-биле чижик хуу ажыл-агыйлардан боттарының артык күштүүн база катап көргүскеннер. Ылаңгыя чаңгыс массив кылдыр катыштырган черлерден эң эки дүжүт ажаап алдынган.

Андраш Хегедюштуң демдеглеп турары-биле алырга, көдээ ажыл-агыйны социалистиг ёзу-биле чаартып организастаарда, мурнакчы бүдүрүлге кооперативтерин үлегерлиг ёзулуг ажыл-агый кылдыр хуулдурары-биле кады, бүгү бүдүрүлге кооперативтери мурнакчыларының үлегерин эдерерин чедип алыры чугула. Венгрияның бүдүрүлге кооперативтеринде амгы үеде күш-ажылчы тараачыннарның эвээш кезии — 15—18 хуузу бактаап турар. Ынчалза-даа кооперативтиг ажыл-агыйлар бүгү чуртта бар болуп турар болгаш кооперативтиг ажыл-агыйны тараачыннар хүннүң-не көрүп, коллективтиг күш-ажылдың артыкшылдыын практика кырында бүзүреп көрүп турарлар.

Бүдүрүлге кооперативтериниң организас, ажыл-агый быжыдыышкынының талазы-биле канчаар-даа аажок улуг ажылды Венгрияның ажылчы чоннар партиязы чорудуп турар. Бүдүрүлге кооперативтерин хөгжүдериниң чугула айтырыгларының бирээзи болза, оларның удуртулгазын экижидери болур. Улуг-улуг ажыл-агыйларны чедиишкинниг удуртурунга эргежок чугула тускай эртемнерни кооперативтер даргалары, бригадирлери болдунар-ла арга-биле дүрген шингээдип алзыннар дээш, партия болгаш чазак бүгү үүл дерни кылып турар. Чоокта чаа көдээ ажыл-агый академиязының үшкү өөредилге чылы эгелээн, академияда 700 кижи өөренип турар. Кооператив даргаларының чыл хуусаалыг дээди школазының кичээлдери удавас эгелээр.

Бүдүрүлге кооперативтерин өстүрер болгаш быжыдар талазы-биле бүгү аргалар Венгрияда бар деп Андраш Хегедюш демдеглеп турар.

«Германияның Демократтыг Республиказынга Совет Эвилелиниң дузаламчызы» деп улуг үүлдү Германияның социалистиг чаңгыс-аай партиязының ТК-зының Политбюро кежигүнү **Генрих Рау** бижээн. Совет Эвилелиниң немец улуска көргүзүп турар өңнүк хуунуң дузаламчызының ачызында, Германияның Демократтыг Республиказының тайбың экономиказының тургузуушкуну боттанып болур апарган болгаш чедиишкиннии-биле боттанып турар деп Генрих Рау бижип турар. Делегейниң ийи дугаар дайынының соонда немец чурттакчы чоннуң элээн хөй кезии идегел чок чоруктуң сеткилинге бүргеткен, шүшпеннели берген турган болгаш омак чоруун чидирген турган. Немец улусту Совет Эвилели сергедип, күжүн чыып алырынга, бузундуларны аштаарынга, тудугну эгелээринге болгаш хостуг, демократтыг база хамаарышпас республиканың оруу-биле хөгжүүрүнге аңаа дузалажып берген. Үүгле 1948 чылдың августа Совет Эвилели 100 муң тонна кызыл-тасты болгаш 10.800 тонна мал болгаш үнүш үстерин аш-чутка удур демисел чорударынга берген.

Польшаның катышкан ажылчын партиязының ТК-зының кежигүнү **Елена Козловскаяның** «Польшаның катышкан ажылчын партиязында партия чырыдыышкынының дуржулгазындан» деп үүлүн, **Ян Маректиң** политиктиг демдеглелдерин болгаш ол ышкаш өске-даа материалдарны солунда парлагылаан.

Германияның Демократтыг Республиказында өртектериниң чаа чиигелдези

БЕРЛИН. Германияның Демократтыг Республиказынга болгаш Берлинге аъш-чемниң болгаш үлетпүр бараааннарынга өртектиң чаа чиигелдезин чорудар талазы-биле чазактың шиитпириниң дугайында дыңнадыгны премьер-министрниң оралакчызы болгаш күрүнениң план комиссиязының даргазы Генрих Рау Берлинге информация ведомствозунга болган парлалга конференциязынга медээлээн.

Ол шиитпир ёзугаар үлетпүр бараааннарының өртээ декабрь 9-тан эгелеп 10-дан 50 хуу чедир чиигээр, ооң иштинде торгу пөстер 35 хуу, идик аймаа—30 хуу, шактар—25 хуу, фотоаппараттар — 34,3 хуу, электри лампочкалары —50 хуу, радиоприёмниктер, мотоциклдер, алгыкеш кылыглары, хөвең-саазын кылыглыг пөстер 17-ден 25 хуу чедир чиигээн.

Ооң-биле кады аъш-чем бараааннарының элээн каш хевирлеринге дыка өртек чиигелделери болган: эът—25 хуу, мал саржаа, маргарин, үнүш үзү болгаш ак-саржаг 12,5-ден 16 хуу чедир, чигир 25 хуу, рис—28 хуу, спирт болгаш шай—50 хуу чиигээн.

—Өртек чиигелдезиниң ачызыбиле республиканың чону чылда 2,3 миллиард марканы (акша) камнап алыр — деп премьер-министрниң оралакчызы чугаалаан.

Оон ыңай Раунуң чугаалааны болза:

«—Мында Германияның Демократтыг Республиказында — өртектериниң үргүлчүнүң чиигелдези болуп турда, ында, Барыын Германияда өртектериниң үргүлчүнүң улгадыышкыны болуп турар. Мында планныг тургузуушкун болган амыдырал деннели үргүлчү өзүп турар, ында—капиталистиг хоозураашкын, тендеп, күш-ажылчы чоннуң байдалы баксырап турар. Мында тайбыныың болгаш чаңгыс аай, тайбың Германия дээш демиселдиң эчис политиказы чорутунуп турар, ында чаа империалистиг дайынга белеткел, Германияны чарылдырарын улам-на ханыладыышкыны болгаш шериг чепсеглээриниң бүдүрүлгезинге канчаар-даа аажок хөй чарылга болуп турар.

(СЭТА).

Сонгу Вьетнамның хосталган районнарында рис өртээниң чиигээни

ПРАГА. Телепресс агентилелиниң дамчыдып турары болза, Сонгу Вьетнамның хосталган районнарынга рис өртээ чыл эгезинде турганын дан үштүң бири чедир чиигээн. Ол чорук чазактың садыг органнарын тургусканының түннели болур. Ол органнар чиг-эт хандырылгазын үргүлчү чорутпушаан база бүдүрүлге хөреңгилерин чедирбишаан үүрмек үлетпүрлериниң хөгжүлдезинге дуза чедирип турар.

(СЭТА).

Тайбыңның Пактызы дээш!

ФРАНЦИЯ

ПАРИЖ. «Юманите» солуннуң медээлеп турары болза, беш улуг күрүнелериниң аразында Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга Сена департаментиде 2 270 071 кижи (департаментиниң бүгү чурттакчы чонунуң 47,8 хуузу), Буш-Дюрон департаментиде 456 910 (47,3), Воклюз департаментиде 115 600 (46,7 хуу), Вар департаментиде 152 муң кижи (44,0 хуу), Приморские Альпы департаментиде 200 муң (44,7 хуу), Гар департаментиде 150 муң (40,3 хуу) кижи аттарын салганнар.

ИЗРАИЛЬ

ТЕЛЬ-АВИВ. Беш улуг күрүнелериниң аразында Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынының талазы-биле кампания Израильда чедиишкинниг чоруп турар. «Кол чаам» болгаш «Ал гамишмар» солуннарның медээлеп турары-биле алырга амгы үеде 323.800 кижи Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга аттарын салган. Кыйгырыг адаанга ат салыышкыны үргүлчүлеп турар.

(СЭТА).

Канадада чоннуң чизе түннели

ОТТАВА. Канаданың статистика бюрозунуң парлааны 1951 чылдагы баштайгы медээлерин ёзугаар алырга, Канаданың чурттакчы чону 13 893 208 кижи болуп турар.

(СЭТА).

Корея болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының декабрь 17-де медээлээни болза, Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкыннары кыдат улустуң эки-турачы кезехтериниң сырый деткимчези-биле америк-англи агрессорларга болгаш лисынманчы армиягa улуг чидириглерни таварыштырып, эрги туруштарга камгалалдың тулчуушкуннарын чорудуп турар.

Чөөн фронтуга Улустуң армиязының кезектери чугула бедиктерже атакалар чоруткан америк 1-ги далайның чадаг шериг дивизиязының элээн каш кезектерин долузу-биле чок кылган, база дайзынның үш от точкаларын чок кылып узуткаан.

Төп болгаш барыын фронтуларга онза өскерлиишкиннер болбаан.

Декабрьниң 16-да, барыын эриктерни камгалап турган Улустуң армиязының кезектери Цхо-До болгаш Юк-До деп ийи ортулуктарны долузу-биле хостаан.

Декабрьның 17-де чөөн болгаш барыын эриктерде тайбың чурттакчыларлыг пунктуларны бомбалаарынга болгаш боолаарынга киржип турган дайзынның 4 самолёттарын Улустуң армиязының зениттиг кезектери болгаш дайзынның самолёттарын кедеп адар адыгжы-анчыларның отрядтары аңдара аткан.

(СЭТА).

Кореяда тайбыңчыдылга дугайында чугаалажыышкыннар

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң Кэсондан медээлеп турары болза:

Кореяда тайбыңчыдылга дугайында чугаалажыышкыннарда чугаалажыр хүн айтырыының үшкү пунктузун көрүп турар кудуку комитеттиң декабрь 16-да хуралынга өске таланың мугулай бодалгазын бистиң төлээвис база катап буруу шапкан. Тудуглар тудуушкуннарынга моондактаашкынны болгаш чурттуң бүгү кезектеринге хыналданы чорударын тургузуп тургаш Кореяның иштики херээнге киржирин өске тала күзеп турар. База ол-ла үеде ол тала тайбыңчыдылга үезинде ээлчештирилге болгаш немелде ёзугаар шериг күштерин, боо-чепсекти болгаш окчемзекти кызыгаарлаашкын чокка Кореяже киирип эккеп алырын күзеп турар.

Чугаалажыр хүн айтырыының дөрткү пунктузун чугаалажып турар кудуку комитеттиң хуралынга тайбыңчыдылга дугуржулгазынга ат салдынган соонда тутурган бүгү шериглерни дораан хостаар болгаш дедир чандырар деп бистиң саналдаан принциписке бөдүүн болгаш тодаргай харыыны өске таланың бээрин негээрин бистиң төлээвис үргүлчүлеп турган. Ол принципти хүлээп алыры-биле-ле тутурган бүгү шериглериниң дугайында техниктиг медээлерни дүрген солчуп болурун болгаш тутурган шериглер дугайында айтырыгның талазы-биле тодаргай хемчеглерни чугаалажырын эгелеп болурун бистиң төлээвис медеглээн.

(СЭТА).

Кореяда америк болгаш лисынманчы шериглериниң үүлгедиглери

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң Пхеньяндан медээлеп турары болза, чоокта чаа «Нодон синмун» солун, америк болгаш лисынманчы дээрбечилериниң тутурган корей болгаш кыдат шериглерни араатанзыы-биле аажылап турарының дугайында Сеулдуң чурттакчызы Хва Хын Гунуң чугаазын парлаан.

Хва Хын Гунун бижип турары болза, бо чылдың апрельде, америк болгаш лисынманчы дээрбечилер Содаймун чоогунда Хондзари районче тутурган шериглерни каш хүннериниң дургузунда ынаар сүре бергеш, оларны аңаа өлүрүп кааннар. Мен ол черден ырак эвеске чурттап турган мен. Оларның ол ханныг ужур-дуржок аажылаашкыннарны канчаар үүлгедип турганын бодум-биле көрдүм. Боттарының үүлгедиглерин чажырар сорулга-биле америк болгаш лисынманчы дээрбечилер хилинчектетиргеннерниң сөөктерин чок кылыры-биле частыр чүүлдерни ажыглааннар.

Сөөлзүредир Сеулга чурттаар арга чок апаарга, өг-бүлем-биле Тэчжоньче чоруур деп шиитпирлээн мен. Суваньдан ырак эвеске америк болгаш лисынманчы солдаттарының элээн каш он тутурган корей шериглерни орук-биле канчаар сүрүп бар чораанын көрген мен. Кончуг соок турунда-ла тутурган шериглер чүгле иштики ак хептерлиг чораааннар. Оларның орук-чазык хеви шупту хан болган. Оларны кадыг-дошкуну-биле аажылап турганы билдингир. Оларның дыка хөйү кылаштаар арга чок, черже барып дүжүп турар кылдыр кошкап сулараан. Американчылар болгаш лисынманчылар оларны боо ужу-биле какылап-сокулап, кылаштажырын албадап чораааннар. Көдүрлүп туруп албастарны ол-ла черинге олар өлүрүп каап чораааннар.

Сувоньның мурнуу талазынга даг эдээнге бир автомашина орукка тутурган шериглериниң колонназы чораанындан доктаар ужурга таварышканын көрдүм. Машина иштинден америк офицер үне калып келгеш, тутурганнарже боолап эгелээн. Тутурган шериглерни сүрүп чораан америк солдаттар ооң үлегери-биле база-ла боолап эгелээн. Он-он тутурган шериглер аңаа өлүрткен болгаш балыгланган.

(СЭТА).

Премьер-министр Нахас-пашаның радио-биле чугаазы

ЛОНДОН. Рейтер агентилелиниң дыңнадыгларындан алырга, англи агрессияның мурнунга Египет аңаа олуруп бербес деп Египеттиң премьер-министри Нахас-паша декабрь 11-де радиога үүве чугаалап тургаш, медеглээн. Англи агрессия улустуң демиселче күзел-соруун сыйып шыдавас. Ооң соонда Нахас-паша декабрь 8-те Суэц хоорай чанында бир суурнуң бажыңнарын үрээнинге тодаргайы-биле доктааган. Ол бажыңнар суг арыглаар станцияже диг болур» англичаннарның салыр деп турар оруунуң унунуң эртип турар черинге турган, ынчангаш оларны англи шериглер бузуп каапканнар.

Англичаннарның ажыл-чорудулгазы бүгү кызыгаарларны эрте бергилээн деп Нахас-паша чугаалаан. «Бо тирания болза, XX үүс чылдың төөгүзүнде дөмейлежир үүвези чок ындыг трагедияның болгаш араатанзыг чоруктарның сөөлүн салыр түннел-

(СЭТА).

Румыниянның ажылчы чоннарының чедиишкини

БУХАРЕСТ. Октябрь мурнунуң социалистиг чарыштарының хүннеринде Румыниянның үлетпүрлүг бүдүрүлге черлериниң коллективтери чыл программазын 11 айлар дургузунда күүседир деп хүлээнип алган турганнар. Ажылчыннар боттарының хүлээлгелерин хуусаа бетинде күүсеткеннер. Сталин хоорайның болгаш Сталин областың 47 заводтарының болгаш фабрикаларының коллективтери чыл программазын доозупканнар. Клуж областың 28 бүдүрүлгелериниң ажылчыннары келир чылдың планының продукциязын бүдүрүп үндүрүп турарлар.

Ыяш үлетпүрлери улуг чедиишкиннерлиг болуп турар. Улус ажылагыйының ол адырының 32 бүдүрүлгелериниң коллективтери 12 айларның планын күүседипкеннер. Эң эки шынарның 125 бригадалары бүдүн чартык, ийи чылдың нормаларын күүседипкеннер.

Муреш областа Тырневеньнин химия заводунуң ажылчыннары, чыл онаалгазын хуусаа бетинде күүседип, күрүнеге 100 миллион ажыг лейни (румын акша) камнап бергеннер.

Сибиу областың 25 бүдүрүлгелериниң коллективтери болгаш чурттуң өске-даа хөй фабрика, заводтарының коллективтери келир чылдың үлүүнүң продукциязын үндүрүп эгелээннер.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

1952 чылда областың „Шын“ солунунуң

чагылгазын хүлээп алыры эгелээн.

ЧАГЫЛГАНЫҢ ӨРТЭЭ:

Чылда 60 рубль, чартык чылда 30 рубль, үш айда 15 рубль.

Неделяда 5 үнер.

Чагылганы Тыва областың бүгү харылзаа конторалары, салбырлары болгаш агентилери хүлээп ап турар.

Ол ышкаш областың

«ТУВИНСКАЯ ПРАВДА», «МОЛОДЕЖЬ ТУВЫ — ТЫВА НЫҢ АНЫЯКТАРЫ», «СЫЛДЫСЧЫГАШ»

солуннарның чагылгаларын хүлээп ап турар.

СОЮЗПЕЧАТЬ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың, 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партия амыдыралының, культура болгаш уран-чүүл киллдистериниң—3—68; харыысалгалыг секретарьниң —4—98; пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чаза киллдистериниң—3—68; иштики информация, бухгалтерияның—3—65.

Б02299 Облкүүсонуң типографиязы